

นตติ น.บุญาสมา อาภา
แสดงสร้าง เสมอด้วยปัญญา ไม่มี

2

จดหมายเหตุ ของหมอดัดดัด ในความรับรู้ของไทย

บุญยงค์ เกศเทศ

40.-

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
Mekong Region: Archives-History-Ecology-Ethnicity
26 - 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

เอกสารประกอบสัมมนา

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
Mekong Region: Archives-History-Ecology-Ethnicity
26 - 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

จดหมายเหตุของหมอคี้ดคี่ในความรับรู้ของไทย

บุญยงค์ เกศเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ 2552

กองบรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อัครพงษ์ คำคุณ สิตานัน รวีฤทธิ์
สิริกาญจน์ รัตนเกตุ กิตติณี รุจิขานันทกุล
พยงค์ ทับสกุล ศรศักดิ์บุญญ์ เจริญสุตากร

ออกแบบปกและรูปเล่ม : DREAM CATCHER GRAPHIC CO., LTD.

โทร. 0 2455 3932, 0 2455 3995

ร่วมจัดโดย : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด
สมาคมจดหมายเหตุสยาม
กระทรวงวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยนครพนม
มูลนิธิซิเมนต์ไทย

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
The Foundation for The Promotion of Social Science
and Humanities Textbooks Project

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร/โทรสาร 0 2433 8713

413/38 Arun-amarin Road, Bangkoknoi, Bangkok 10700

Tel./Fax. 0 2433 8713

<http://www.textbooksproject.com>

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เกริ่นนำ	4
ประเด็นสำคัญในจดหมายเหตของหมอดื้ออดัด	8
ขยายพรมแดนความรู้	20
แนวคิดเรื่องถิ่นกำเนิดคนไทย	30
ความเกี่ยวพันระหว่างชนเผ่าไท	33
แนวนิยมเรื่องสำน้ำและการเพาะปลูกข้าว	36
วัฒนธรรมภาษา	37
สังท้าย	40
บรรณานุกรม	48

เกริ่นนำ

ดร.วิลเลียม คลิฟตัน คีออดด์ (William Clifton Dodd, D.D) คุณูปถัมภ์ทางศาสนาสตรี
หมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการเดินทางไปเยี่ยมเยือนคนไทยในถิ่นต่าง ๆ
ทั้งพบปะพูดคุยเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้หอบขมาเขียนบันทึกเป็นหนังสือชื่อว่า “The Tai Race –
The Elder Brother of the Chinese”

หมอคีออดด์ได้พำนักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงรายถึง 32 ปี (พ.ศ. 2429 – 2461) เคยเดินทางไกล
เกือบ 3,000 ไมล์ โดยเริ่มต้นจากเชียงราย ผ่านเชียงตุง เข้าสิบสองปันนา ยูนนาน ไปจนถึงฝั่งทะเลที่
กวางตุ้ง ใช้ม้าและเรือเป็นพาหนะ แต่ส่วนใหญ่ต้องเดิน เพราะสภาพของภูมิประเทศบังคับ

หมอคีออดด์ได้ตั้งแง่กรรมก่อนที่เขียนหนังสือได้สำเร็จ ภรรยาของท่านซึ่งเคยร่วมเดินทาง
ด้วยกัน ได้ดำเนินการเรียบเรียงต่อมา จนได้พิมพ์เป็นรูปเล่มเมื่อปี พ.ศ. 2466 หลวงนิเทศนิตรศักดิ์
(ฮวดหลี หุตะโกวิท) ได้ตัดทอนแปลลงพิมพ์แจกเป็นครั้งแรก ในงานกฐินพระราชทาน ณ วัดเขมาภิร
ตาราม เมื่อ พ.ศ. 2482 และ 2483 ตามลำดับ

ในจดหมายเหตุเชิงบันทึกของหมอคีออดด์ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไท –
ไต ในด้านวิถีการดำเนินชีวิต ภูมิโนแคว้น วัฒนธรรมความเชื่อ ตลอดจนถ้อยคำภาษาโดยพรรณนาถึง
สิ่งที่ประสบพบเห็นจากพื้นที่ภาคสนาม เช่น

ชนชาติไทยที่มีหนังสือ มี ไทยลาว ไทยดำ ไทยขาว ในอินโดจีน ไทยจีน ไทยคำตี้ ไทยใน
พม่า ไทยอาหมในอินเดี๋ย ไทยเหนือ ไทยลื้อในยูนนาน เป็นต้น

ชนชาติไทยที่ไม่มีหนังสือ มี ไทยไท้ ไทยนุง ไทยดำ ไทยขาว ไทยในดงเกีย ไทยไท้ ไทย
นุง ไทยซอง ในกวางซี ไทยจุง ไทยย้อย ไทยในไกวเจา ไทยน้ำ ไทยลาว ไทยหลวง ไทยย้อย ไทย
จีน ไทยในยูนนาน ไทยในกวางตุ้ง ไทยในไหหลำ เป็นต้น

ลักษณะของอักษรที่ใช้กันได้มีหลายกลุ่ม

กลุ่มที่ใช้อักษรขอม และอักษรไทยแบบประเทศไทย

กลุ่มที่ใช้อักษรขวน ไทยในภาคเหนือของประเทศไทย ไทยในแคว้นลาวตะวันออก ในสิบสอง
พันนาของยูนนาน และในแคว้นลาว ที่ติดต่อกับเชียงตุงและสิบสองพันนา ไทยเหนือแถบเมืองบ่อและ
ต่อไปทางตะวันตกถึงแม่น้ำสาละวิน

กลุ่มที่ใช้อักษรลาวตะวันออกสำหรับธุรกิจทั่วไป

กลุ่มที่ใช้อักษรไทยเหนือ

กลุ่มที่ใช้อักษรเงี้ยว ทำนองเดียวกับลาวตะวันออกและไทยเหนือ

กลุ่มที่ใช้อักษรไทยคำดี คือ พากไทยคำดีที่อยู่ในพม่าตอนเหนือ

กลุ่มที่ใช้อักษรราหม คือไทยที่อยู่ในแคว้นอัสสัมของอินเดีย

กลุ่มที่ใช้อักษรไทยคำ คือ ไทยขาวในตังเกี๋ย และตามลุ่มน้ำดำเนินไปจนถึงยูนนาน

ส่วนไทยที่ใช้ภาษาของคนแต่ไม่มีหนังสือ เช่น

ไทน้ำ อยู่ตอนเหนือของแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดงในยูนนาน

ไทลาย มักอยู่ถิ่นเดียวกับไทน้ำ (จีนเรียกไทลาย เพราะผู้หญิงนุ่งซิ่นลายขวางตัว คล้ายกับ
ไทยชน ไทยเงิน และไทยลื้อ แต่สั้นกว่า)

ไทหลวง หรือ ไทสูง บางทีเรียกรวมกับไทยพวกอื่น ๆ ว่า ผู้ไทย

ไทย้อย พบในแถบกวางนาน ดันแควเหนือของแม่น้ำโขงถึงในไกวเจา

ไทโห้ อยู่ในไกวเจา

ไทนุง พบอยู่ในแดนเดียวกับไทโห้

ไทซอง อยู่ในกวางซีตะวันออก

ไทจุง อยู่ในไกวเจา

ไทจีน เป็นไทยลุ่มน้ำแยงซีในยูนนานภาคเหนือ

หมอคือคัง ได้เดินทางสำรวจถิ่นไทยในแคว้นต่าง ๆ หลายครั้งคราว ตลอดเวลาอันยาวนานถึง
21 ปี เริ่มเดินทางตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2440 จนถึงสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2461

รายการเดินทางสำรวจ

เริ่มต้นวันที่ 23 พ.ย. 2440 สำรวจครั้งแรก มีเมืองเชียงรุ่ง เชียงลื้อ เชียงหน เชียงแจ เมืองพาน
บ้านน่อง และเมืองของ ใช้เวลา 7 สัปดาห์

ในปี พ.ศ. 2441 สำรวจ “ไทเงินในเชียงตุง” เมืองที่ผ่านไปมีเชียงราย เมืองยอง และเชียงตุง
ใช้เวลา 4 เดือนครึ่ง

ในปี พ.ศ. 2444 สำรวจ “ไทลาวในอินโดจีน” เมืองที่ผ่านไปมี เชียงราย เชียงของ เวียงคุก
สบยิม เมืองลาย กะดังราม บ้านดิน บ้านเพิน บ้านห้วยงู เชียงใหม่

ในปี พ.ศ. 2449 สำรวจ “ซานตะวันตก (แม่น้ำสาละวินฝั่งตะวันตก)”

วันที่ 8 ม.ค. พ.ศ. 2452 สำรวจ “ไทในแคว้นเชียงตุง” อีกครั้งโดยเดินทางจากเชียงราย ถึงเชียง
ตุง 18 ม.ค. 2452 ออกจากเชียงตุง 16 ก.พ. 2452 ถึงเขตแดนพม่า – ยูนนาน วันที่ 25 มี.ค. 2452

วันที่ 25 มี.ค. พ.ศ. 2453 สำรวจ “ไทที่ลือสาธยายูนนาน” โดยเดินทางต่อจากแคว้นเชียงตุง
เข้าเขตยูนนาน ผ่านบ้านหนองใหญ่ บ้านข้าวสูง ถึงจังหวัดเชียงรุ่ง 29 มี.ค. 2453 ไปเมืองยางถึงเมือง
หรง 2 เม.ย. 2453 ผ่านเมืองราน เมืองลาหลวง หรือเสเมา เมืองลาย ถึงเมืองบ่อ 13 เม.ย. 2453

วันที่ 18 เม.ย. 2453 ตำรวจ “ไทยที่ไม่มีหนังสือในยูนนาน” ออกเดินทางจากเมืองบ่อไปปูเออฟู กินเวลา 4 วัน ผ่านเมืองโมไฮหรือเมืองไฮ ถึงด่านแม่น้ำคำ 23 เม.ย. 2453 ผ่านเมืองไห่ หรือเสีเยะเปียน ตั้งแต่ 25 เม.ย. 2453 เป็นเวลา 6 วัน เดินทางบนภูเขาชันป็นน้ำระหว่างแม่น้ำแดงกับแม่น้ำคำ ผ่านเมืองคองกวน ชงผิง ลิงอานฟู ถึงเมืองเม้งซู เมื่อ 11 พ.ค. 2453 พักอยู่ที่นั่นจนถึง 17 พ.ค. 2453 ไปเมืองโกฮั่ว เมืองกวางนานฟูถึงเมืองปากฮ้าย ซึ่งอยู่ต่อแดนระหว่างมณฑลยูนนานกับกวางสี เมื่อ 4 มิ.ย. 2453

ออกจากปากฮ้ายโดยทางเรือเมื่อวันที่ 6 มิ.ย. 2453 ถึงปายเสววันรุ่งขึ้น ลงเรือใหญ่ต่อไปยังนานนิงฟูวันที่ 8 มิ.ย. 2453 และในวันที่ 18 มิ.ย. 2453 โดยสารเรือยนต์ขนาดใหญ่จากนานนิงฟูไปยังเมืองวุเจา วันที่ 22 มิ.ย. 2453 เดินทางต่อโดยเรือกลไฟถึงกวางตุ้งวันที่ 23 มิ.ย. 2453

พ.ศ. 2456 ตำรวจ “ไทยในดงเกี้ย” ออกเดินทางจากไซ่ง่อนวันที่ 31 มี.ค. 2456 และในวันที่ 3 เม.ย. 2456 เดินทางโดยเรือกลไฟไปไฮฟอง 9 เม.ย. 2456 โดยเรือไฟไปฮานอย 12 เม.ย. 2456 โดยสารรถไฟไปฉางเซิน พักที่นั่นจนถึง 15 เม.ย. 2456 เดินทางกลับฮานอย 16 เม.ย. 2456 โดยรถไฟไปเยนบาย และวือตริ 19 เม.ย. 2456 โดยเรือไปโจโบ พักอยู่หนึ่งสัปดาห์ 29 เม.ย. 2456 กลับวือตริและฮานอย พักที่ฮานอย 12 วัน จนถึงวันที่ 20 พ.ค. 2456 จึงโดยสารเรือไปยังฮ่องกง

พ.ศ. 2456 “ตำรวจถิ่นไทยในเมืองจีน” โดยเดินทางต่อจากการสำรวจ “ไทยในดงเกี้ย” 25 พ.ค. 2456 ถึงฮ่องกง แล้วไปกวางตุ้ง ออกเดินทางจากกวางตุ้ง วันที่ 16 ก.ค. 2456 โดยรถไฟ แล้วลงเรือตามแม่น้ำแยงซีถึงวุเจาเมื่อวันที่ 17 ก.ค. 2456 เดินทางต่อไปยังนานนิงฟูโดยเรือยนต์ 24 ก.ค. 2456 แยกกันออกสำรวจถิ่นไทยออกเป็นสองพวก

หมอตี๋ออดและคณะได้เดินทางไปเมืองโมยูน และไซ่งันฟู พักอยู่ที่นานนิงฟู 9 วัน แล้วโดยสารเรือไปยังฮ่องกง วันที่ 23 ส.ค. 2456 โดยสารเรือเดินสมุทรจากฮ่องกงไปไฮฟอง จากไฮฟองเดินทางกลับเมืองไทย แล้วไปประชุมคณะสอนศาสนาที่ภาคใต้ และเดินทางกลับถึงเมืองเซียงรายวันที่ 4 ต.ค. 2456

พ.ศ. 2460 ตำรวจตามเรื่อง “ไปอยู่กับคนไทยในยูนนาน” กลับจากสหรัฐอเมริกาแวะลงที่ไฮฟองเดือนเมษายน 2461 เพื่อไปรับหน้าที่สอนศาสนาที่เมืองเซียงรุ่ง (จีนเรียก กิวลุงกิว) ในยูนนาน ภาคใต้ เดินทางรถไฟไปยูนนานฟูเมืองหลวงของยูนนาน กินเวลา 3 วัน วันที่ 4 มิ.ย. 2461 ออกจากยูนนานฟูถึงซาปูซานวันที่ 7 มิ.ย. 2461 พักอยู่จนถึงวันที่ 14 ส.ค. 2461 จึงเดินทางไปหนองหลวงพักอยู่ 3 สัปดาห์ แล้วกลับยูนนานฟู พักที่นั่น 12 วัน วันที่ 30 ก.ย. 2461 ออกเดินทางจากยูนนานฟูโดยเรือ วันที่ 8 ต.ค. 2461 ถึงยวนเกียงต่อไปยังตะเลียงเซียนปะเปียน โมไฮ ปูเออฟู และเสเม้า จากเสเม้าเดินทางทำถึงเซียงรุ่งกินเวลา 6 วัน

การรับรู้ของไทยถึงเรื่องราวในจดหมายเหตุของหมอด็อดด์ โดยเฉพาะเรื่องราวความเป็นมาของคนไทยกลุ่มต่าง ๆ นั้น สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนไทยต่างรับรู้ สำนึกและภาคภูมิใจความเป็นชาติไทยว่า มีผู้คนร่วมสายเลือด ร่วมวัฒนธรรม ร่วมภาษาเป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าหมอด็อดด์ได้จุดประกายให้นักวิชาการส่วนใหญ่ของไทยเริ่มหันมาใส่ใจศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในระยะหลังมานี้มีการศึกษาวิจัยลงสัมผัสในพื้นที่กันหลายกลุ่ม ซึ่งบ่งชี้ผลงานที่น่าเสนอแต่ละชิ้นส่วนใหญ่ได้แรงบันดาลใจมาจากงานเขียนเชิงบันทึกของหมอด็อดด์ทั้งสิ้น

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ชี้ให้เห็นคุณค่าในงานเขียนบันทึกของหมอด็อดด์ ว่า

“หนังสือของหมอด็อดด์เล่มนี้ นับว่าเป็นเอกสารที่สำคัญยิ่ง เล่มหนึ่งทางด้านความรู้สึกรู้ใจของคนไทยในประเทศไทย เพราะได้ทำให้คนไทยตื่นตัวในความรู้ที่ว่า ชนชาติไทยนั้นเป็นชนชาติที่อยู่ในเนื้อที่อันกว้างใหญ่ไพศาล ตั้งแต่แคว้นฮัสสันในประเทศอินเดีย ประเทศพม่า ประเทศไทย ประเทศจีน ภาคใต้ในมณฑลยูนนาน มณฑลกวางซี มณฑลไกวเจา มณฑลกวางตุ้ง และไหหลำ ประเทศลาว และแคว้นดั่งเกียในประเทศเวียดนามเหนือ ความรู้ที่หมอด็อดด์ได้ทำให้ปรากฏขึ้นนี้เป็นความรู้อันเกิดจากความอดทนหาหา ที่ได้เดินทางไปพบปะมาด้วยตนเองแล้วบันทึกไว้อย่างมีหลักฐาน” จึงเป็นความรู้ที่ไม่มีผู้ใดจะขัดแย้งหรือถกเถียงได้ ...

...หลายท่านเรียกยุคสุโขทัยว่า ยุคทองแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทย ปรากฏการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ จำต้องมีเหตุสืบเนื่องมาจากอดีต ชนชาติไทยจะต้องกำเนิดแบบโอบปาคีละ คือเกิดพุ่มโพลงขึ้นมาโดยมีความเจริญเต็มตัวในทันทีทันใด นั้น คืออาจจะไม่มีทางที่จะเป็นไปได้ น่าจะต้องคิดไปว่า ก่อนที่คนไทยจะมามีอำนาจอาณาจักรสุโขทัยขึ้นนั้น คนไทยได้เคยมีประสบการณ์ทางการปกครอง ทางศิลปะ ทางวัฒนธรรมและในปัจจุบันอื่นๆ แห่งความเจริญรุ่งเรืองมาแล้วเป็นอย่างดีและเป็นเวลาาน ยุคทองนั้นจะทำให้เกิดขึ้นในเวลาปีสองปี หรือแม้แต่วัยสิบสองร้อยปีหนึ่งจะไม่ได้

ชนชาติไทยน่าจะมีประสบการณ์แห่งอารยธรรมและวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองมานานกว่านั้นมาก ความเชื่อถือว่าคนไทยเคยมีประเทศอันเป็นเอกราชเป็นของตนเอง มีการปกครองเป็นของตัวเอง ตลอดจนมีอำนาจของตนเองที่จะรักษาความเป็นไทยของคนไว้ในที่อื่น ก่อนที่จะมาสร้างอาณาจักรสุโขทัยขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่อธิบายความเป็นยุคทองของสุโขทัยได้โดยแจ่มแจ้งที่สุด...¹

¹ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช คำนำใน ไทย โดย หลวงนิพนธ์นิติสรร์ (สวดหลี่ หุตะโกวิท) พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายถัน วรณเมธี

ประเด็นสำคัญในจดหมายเหตุดังกล่าว

ในงานเขียนเชิงบันทึกของหมอดื้อคังบงตอนได้อ้างอิงข้อมูลเบื้องต้นจากนักเขียนชาวตะวันตกคนอื่น ๆ ที่เคยพบเห็นมาก่อนด้วย งานเขียนของหมอดื้อคังมีทั้งหมด 17 บท

บทที่ 1 กล่าวถึง “คนไทยในมณฑลเสฉวนและมณฑลไกวเจา” หมอดื้อคังได้หยิบยกข้อเขียนของพันตรีเควิส ที่กล่าวถึงผู้คนในมณฑลยูนนาน มีบันทึกตอนหนึ่งว่า

“...ประหลาดใจมากที่ได้พบหมู่บ้านอย่างน้อย 2-3 ตำบลในดินแดนลุ่มแม่น้ำปู้ทงไห่ มีพวกชาน (Shan) ตั้งภูมิลำเนาอยู่ ข้าพเจ้าไม่นึกเลยว่าจะมีพวกชานอยู่ทางเหนือไปไกลถึงปานนี้...ยังได้พบหมู่บ้านของชนพวกนี้ตั้งกระจุกกระจายทั่วไปทางเหนือของมณฑลยูนนาน และมณฑลเสฉวนที่ติดต่อกับประเทศทิเบต... มีหมู่บ้านไทยตั้งเรียงรายห่าง ๆ กันไป แต่ทางแถบของแม่น้ำยางสีในเขตมณฑลเสฉวนมีหมู่บ้านไทยหนาแน่น แม่น้ำนี้มีสาขาหลายสาย ถ้าในตำบลใดมีน้ำขึ้นเอียบอบบนที่ราบ พอที่จะทำนาได้แล้ว ย่อมมีหมู่บ้านชนชาติไทยตั้งอยู่ในที่ราบเหล่านั้น เพราะชนชาติไทยไม่ชอบตั้งภูมิลำเนาอยู่บนภูเขา”

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงนายเฮส. อาร์. คล้าก ผู้เขียนเรื่องชนชาติที่อยู่ในฝ่ายได้ประเทศจีนว่า ชชาติไทยในมณฑลไกวเจานั้น เรียกกันทั่วไปว่า จุงเจีย หรือบางทีเรียกว่าทูเยน หรือทูเรน

“ที่เมืองฟิงไม ซึ่งอยู่ห่างจากมณฑลไกวเจาและชายแดนมณฑลกวางซีราว 2—3 ไมล์ ขณะที่พวกเราได้เดินทางด้วยเรือไปตามแม่น้ำ พอดเวลาเย็นก็จอดเรือบนขณะนั้น ได้ยินเสียงและหมู่คนเดินมาเหมือนกระบวนแห่ตามทางอีกฟากหนึ่งของแม่น้ำ มีผู้หญิงประมาณ 30 คน แต่งตัวสวมเสื้อสั้น ๆ เดินเป็นแถวเรียงหนึ่งมาข้างหน้า ถัดไปอีกถึงพวกผู้ชายเป็นอันมาก เดินเป็นแถวตามหลังพวกผู้หญิง ทั้งสองพวกนี้มีเครื่องดนตรีด้วย รูปเหมือนกระบอกจากไม้ไผ่ เวลาเป่าปลายชิ้นพื้นศีรษะขึ้นไปสัก 2—3 ฟุต และใช้เป่าด้วยปาก เสียงที่เป่านั้นไพเราะน่าฟัง”

บทที่ 2 บันทึกถึง “คนไทยในแคว้นเชียงตุง” หมอดื้อคังได้ตั้งสมมุติฐานเป็นข้อสังเกต ว่า

เราจะไม่ได้ว่าผลเมืองที่เป็นชนชาติไทยในประเทศจีนนั้น แม้ภูมิลำเนาไปกว้างขวางเพียงไร ได้อพยพไป หรือคงอยู่ในถิ่นเดิมอย่างไร ที่อพยพมาตั้งภูมิลำเนาทางตะวันออกเช่นในประเทศยูนนาน จะกลายเป็นชาตินั้นโดยทางแต่งงาน และลูกหลานจะกลายเป็นอันนั้นไปอย่างไร ถ้ายังคงเป็นไทยอยู่ในจีนและอานัม จะแผ่ภูมิลำเนาไปกว้างขวางคล้ายกับไทยทางฝ่ายใต้หรือไม่

บทที่ 3 กล่าวถึง “คนไทยที่ถือพุทธศาสนาในมณฑลยูนนาน” หมอคือคัสดังข้อสงสัยพร้อม
แสดงความคิดเห็นว่า

...เหตุใดถิ่นฐานเดิมของชาตินี้ ซึ่งเป็นไทยสาขาหนึ่งของชาติฮั่นลาว อันใหญ่โต
นั้นจึงมีชื่อว่า “สิบสองพันนา ? ” แต่ครั้งโบราณอาณาเขตเหล่านี้ คงแบ่งออกเป็น 12
มณฑล และมณฑลหนึ่งมีเนื้อที่นา 1000...

...จังหวัดสุเม้า ซึ่งครั้งก่อนเป็นเมืองลาหลวง จังหวัดพูเออร์ และเมืองเมิน มีชนชาติไทยอยู่
แทนชาตินี้ที่อยู่เดิมนั้นเกือบทั้งหมด บางตำบลที่อยู่เหนือขึ้นไปยังมีชาติไทยผสม คือคนชาติจีนมาได้
หญิงไทยเป็นภรรยา ลูกที่เกิดมากลายเป็นชาติจีนไป ด้วยเหตุนี้ชนชาติไทยในเมืองจีนนับตั้งล้าน ๆ คน
จึงกลายเป็นชาติจีนไปเสีย

...เมืองบ่อเป็นแคว้นไทยเหนือที่ใหญ่และสำคัญที่สุดในจำนวน 4 แคว้น ตั้งอยู่ทางดินแดน
ปากตะวันออกแม่น้ำโขง ซึ่งพันตรี เดวิส กล่าวว่าพ่วงยาวถึง 12 ไมล์ กว้าง 3 ไมล์ และอธิบายถึง
สาเหตุการที่เรียกชื่อว่า “เมืองบ่อ” มาจากบ่อเกลือ ซึ่งมีมากในดินแดนแถบนี้ เกลือจึงเป็นสินค้า
ส่งไปขายตามชุมชนที่อยู่โดยรอบ

แต่เมืองบ่อมีชนชาติไทยเป็นส่วนมาก มีคนจีนน้อยที่สุด ต่างกับเมืองลาหลวง ซึ่งกลายเป็น
เมืองจีนไปแล้ว

อย่างไรก็ตามพันตรีเดวิสได้บันทึกไว้อีกว่า จังหวัดของชนชาติไทยเหนือที่อยู่ในดินแดน
ระหว่างแม่น้ำโขงกับแม่น้ำสาละวินมี 24 จังหวัด และเมื่อรวมกับดินแดนที่อยู่ทางตะวันออกอีก 4
จังหวัด แล้วจะเป็น 28 จังหวัด ซึ่งมีจำนวนเท่ากับจังหวัดของชาตินี้สิบสองพันนา

ในบทที่ 4 บันทึกเรื่องราวของ “คนไทยที่ไม่มีหนังสือในมณฑลยูนนาน”

เมื่อหมอคือคัสดังและคณะเดินทางมาถึงแม่น้ำคำคอนเหนือ หรือที่คนจีนเรียกว่าปาเปียน ได้พักที่
ตำบลหนึ่ง ซึ่งคนจีนเรียกว่า เจียปาเปียน แต่ไทยเรียกว่า เมืองโพ

แม่น้ำคำเป็นแควหนึ่งของแม่น้ำแดง โดยมีภูเขาชัน เป็นเขตคั่นระหว่างกลาง ดันของแม่น้ำคำ
อยู่ที่เทือกเขาในมณฑลยูนนาน ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำแดงในประเทศดงเกีย (ยูนเหนือ)

ชนชาติไทยอยู่กันหนาแน่น ไม่มีหนังสือ ไม่ได้นับถือพุทธศาสนา จึงไม่มีภาษาที่ใช้ในทาง
ศาสนา เมื่อหมอคือคัสดังได้พูดคุยกับคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำทั้งสองพบว่า มีคำพูดเหมือนกับชนชาติไทย
เหนือ เป็นสำเนียงไทยแท้ มีคำจีนปนอยู่น้อยและไม่พบคำที่เกี่ยวกับศาสนาเลย เนื่องจากนับถือผี
และเจ้าไหว้ผีปู่ย่าตายาย เรียกว่า “ผู้ปกครอง” ซึ่งต้องสักการบูชาด้วยเครื่องสังเวยปีละครั้งแก่ “ผีเสื้อ

ชนชาติไทยในแถบลุ่มแม่น้ำแดงและดำมี 2 กลุ่มที่แตกต่างกันเรียกเป็นภาษาจีนว่า ลวยปายี่ กลุ่มหนึ่ง และก้อปายี่ อีกกลุ่มหนึ่ง เป็นไทยนั้กับไทยลาย โดยเฉพาะที่เรียกว่าไทยลายนั้ เนื่องจากผู้หญิงนุ่งผ้าถุงเป็นลายขวาง และสั้นมากเพื่อประสงค้จะเดินให้คล่องแคล่ว

และเมื่อหมอค้อดได้พูดคุยกับ “พ่อเฒ่า” คนหนึ่งด้วยความเคารพ สื่อสารด้วยคำไทยหลายคำ ที่เข้าใจรับรู้ความหมายร่วมกัน ส่งผลให้พ่อเฒ่าตื่นเต้น และยินดียิ่ง หมอค้อดค้นบันทึกไว้ว่า

“...เขารับมาที่ตาของข้าพเจ้า แล้วข้าพเจ้าก็พูดว่า “นี่ท่านไม่เรียกว่า ‘ดา’ หรือ ? ” แล้วเขารับที่ข้อมือของข้าพเจ้า ๆ จึงถามว่า “ ‘ดั่ง’ หรือ ? ” แล้วเขารับที่ปาก ข้าพเจ้า ๆ ก็พูดว่า “ท่านไม่เรียกนี้ว่า ‘ปากหรือสบ’ หรือ ? ” “นี่เรียกว่า ‘คาง’ ” ข้าพเจ้าพูดเมื่อเขารับมาที่ลูกคางของข้าพเจ้า “นี่เรียก ‘คอ’ ” เมื่อเขารับที่คอของข้าพเจ้า และ “นี่เรียกว่า ‘อก’ ” ซึ่งเขารับมาที่อกของข้าพเจ้า ในขณะนั้นท่านผู้เฒ่านี้ดูรู้สึกพิศวงและตื่นเต้น แล้วหันไปทางฝูงชนที่กำลังมุงดูกันอยู่แน่น และออกเสียงว่า “เขารู้จักคำว่า ดา ดั่ง ปาก คาง คอ และ อก ” แล้วเขาก็ร้องขึ้นด้วยความยินดีคิดว่า “คนชาวพม่าภาษาไทยได้ ! ”

...ที่จังหวัดกวางนานฟู เป็นถิ่นเดิมของชนชาติไทย ได้พ่ายแพ้แก่จีน เมื่อ พ.ศ. 1596 ...และเมืองตาลีฟู ได้ถูกพวกมองโกลยกทัพมาปราบ และยึดไว้เป็นของตน เมื่อ พ.ศ. 1777 คือ ... ชนชาติไทยได้พ่ายแพ้ แต่จะนับว่าไทยได้พ่ายแพ้อย่างจริงจังนั้นหาได้ไม่ เพราะชาติไทยยังรักษาภาษาของตนและรักษาชีวิตของตน แน่นแฟ้นอยู่จนบัดนี้...

หมอค้อดสรุปในบทนี้ว่า คนไทยที่มีหนังสือเป็นของตัวเอง นั้นมีไทยลื้อ และไทยเหนือ ส่วนคนไทยที่ไม่มีหนังสือใช้และไม่ได้นับถือพุทธศาสนา มีไทยลาย ไทยนั้ ไทยโกหัว ไทยลุง ไทยย้อย และไทยหลวง ซึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ตะวันออกไกลที่สุด

บทที่ 5 กล่าวถึง “คนไทยในมณฑลกวางซี” โดยเฉพาะที่ จังหวัดปากฮ้าย แถบแม่น้ำซีเกียง ตอนบน จังหวัดปายเส และจังหวัดนานนิงฟู หมอค้อดได้ตั้งข้อสังเกตจากการพบเห็นว่า

...ได้นับชาวตลาดพูดเป็นสำเนียงจีนทั้งนั้น ต่างกันกับที่จังหวัดปากฮ้าย แต่เมื่อได้สังเกตหน้าตาและรูปร่างของชนที่ไปตลาดนั้น ดูมีลักษณะคล้ายคนไทยมาก และไม่มีใค้บอกว่าเป็นจีนเลย ผู้หญิงทั้งหมดเดินเท้าเปล่า ข้าพเจ้าคิดว่าบางทีเมื่อเขาอยู่บ้านของเขาจะใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาของตัวพูดจากันในระหว่างพวกเขา แต่ข้าพเจ้าไม่มีเวลาพอ และไม่มีโอกาสที่จะไปหาถึงหมู่บ้านเขา เพื่อพิสูจน์ถ้อยคำในภาษาไทยของคนที่อยู่ในเขตแขวงมณฑลกวางซี...

อนึ่งชนชาติไทยพวกต่าง ๆ เหล่านี้สิ่งที่จะเป็นเครื่องสังเกตภายนอกว่าเป็นคนละชาตินั้น ก็คือเครื่องนุ่งห่มของผู้หญิง ผู้หญิงไทยลื้อ ไทยเหนือ ไทยลาย และไทยนั้

นุ่งผ้าถุงที่มีลายเป็นทาง ๆ ทุกพวก ดังนั้น หญิงไทยทุก ๆ แห่งตลอดจนดินแดนฝ่ายใต้ ในพม่า ดังเกีย ตอนเหนือในไทย ก็ใช้ผ้าถุงทั้งนั้น แต่ลายของผ้าถุงนั้นมักต่างกันเป็น แห่ง ๆ ไป ผู้หญิงไทยเหนือใช้ผ้ามีลายเป็นทาง ๆ ลงไปตามตัว (ไม่ใช่ตามขวางตัว) แต่ผู้ หญิงไทยพวกอื่น ๆ โดยมากใช้ผ้าถุงเป็นลายขวาง ส่วนเสื้อไม่มีใครจะใช้กัน เขามักใช้แค่ ผ้าท่อนขาวห่มแทนเสื้อ มักใช้เสื้อคับกันทั่วไป...

หมอดื้อคดีได้หอบยกข้อเขียนของมิสเตอร์เบิน กงสุลอังกฤษซึ่งได้อธิบายไว้ในรายงานที่ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2431 ว่า

“คนไทยเหล่านี้มีความเดือดร้อนมาก ในการที่เจ้าหน้าที่จีนประกาศบังคับ ใช้เครื่องแต่งตัวอย่างจีน ”

มิสเตอร์เบินยังได้พูดถึงการแต่งกายของหญิงไทยในจังหวัดน่านนึ่งฟูอีกว่า

“ใช้เสื้อผ้าที่มีสีคันและใช้เครื่องประดับกายทำด้วยแร่เงิน และเงินแท้เปล่า ”

...หญิงไทยในแดนจีนไว้ผมยาวและหวีไปจากข้างหน้า ไปมุ่นเป็นมวยไว้ข้าง หลังคล้ายหญิงทางฝ่ายเหนือในไทย บางพวกมุ่นเป็นมวยไว้กลางศีรษะ บางพวกก็มุ่น เอมวยไว้ล้ามข้างหน้า ไม่ใช่ถุงเท้า รองเท้า ไม่กินหมาก หรือกินของที่ทำให้ฟัน เป่ลิ้นสีไป เมื่อพูดทั่วไปแล้วหญิงไทยในดินแดนจีนเป็นคนกล้าสันแข็งแรง แต่ทะทะระ ไม่ชวนให้เกิดความรู้สึกขวนใจและน่าเอ็นดูเหมือนหญิงรุ่นสาวของชาวยุโรป แต่เขารู้จักประดับกาย เพื่อให้สวยงามเหมือนกัน เช่น ใส่แหวน กำไลมือ กำไลเท้า และอื่น ๆ ซึ่งทำด้วยแร่เงินเป็นเครื่องประดับกาย...

“ชนชาติที่อยู่ในมณฑลกวางซีและมณฑลกวางตุ้งนั้นส่วนมากเป็นชาติไทย โดยภาษา โดยกำเนิด และโดยขนบธรรมเนียม... พลเมืองในแขวงจังหวัดน่านนึ่งฟู ใน 10 ส่วนเป็นชาติไทย 9 ส่วน ”

บทที่ 6 กล่าวถึง “คนไทยแถบแม่น้ำยาลี่”

ในดินแดนลุ่มแม่น้ำยาลี่ซึ่งมีชนชาติไทยทั่วไปจนกระทั่งเหนือสถานที่ตั้งสถาน ศาสนาของเขา และทางดินแดนตอนเหนือลุ่มแม่น้ำยาลี่ก็มีหมู่บ้านชนชาติไทยหลาย พันหมู่บ้านเหล่านี้ไม่มีหนังสือของตัวเอง แต่บางคนอ่านหนังสือจีนได้

หมู่บ้านนี้มีชื่อว่านาโส เป็นหมู่บ้านสำคัญแห่งหนึ่ง ซึ่งมีชนชาติไทยเป็น เจ้าของถิ่น นอกเหนือจากนี้ออกไปเป็นทุ่งนาซึ่งมีคันข้าวกำลังขึ้นเขียวอยู่เต็มทุ่ง และเมื่อ แลออกไปเป็นทุ่งนานั้นเห็นหลังรถเรือดั้งอยู่หมู่บ้านนี้ราว 30 หลัง เรียกว่าจังหวัดหนอง หลวง ซึ่งเป็นถิ่นของชนชาติไทย...

...บรรพบุรุษของเขาได้อพยพจากทางทิศใต้ คือเมืองที่เรียกว่าเมืองข้าวเหนียว เมื่อสิบเอ็ดชั่วอายุคนมาแล้ว คนแก่คนหนึ่ง ซึ่งมีหูยานมากได้พูดอย่างแน่นแน่นว่า “เราเป็นไทยแท้”

หมอดื้อดลให้ความสนใจเรื่องถ้อยคำภาษาของคนไทยที่อยู่ต่างพื้นที่กันว่า ใช้ถ้อยคำแตกต่างกันอย่างไร หรือไม่ โดยพยายามนำคำพูดมาเปรียบเทียบกัน ... เห็นว่าคำไทยแถบแม่น้ำยางสี 37 คำจะต่างจากคำไทยญวน (ลาวเขียงใหม่) ราว 4 คำเท่านั้น...

บทที่ 7 เดินทางไปมณฑลยูนนาน

...ที่จังหวัดยวนเกียงนี้ข้าพเจ้าได้เคยเดินมาบรรจบทางที่ตรงนี้เมื่อ พ.ศ. 2453 ครั้งหนึ่ง และจากยวนเกียงไปโมโฮ ก็เดินทางในทางเดียวกับคราวก่อน แต่ในครั้งนี้ได้เดินทางผ่านเฉพาะดินแดนลุ่มแม่น้ำแดงเท่านั้น ซึ่งผิดจากการเดินทางคราวก่อนเล็กน้อย และตามทางนี้ก็มีใครได้พบชนชาติไทยนัก ด้วยมักตั้งบ้านเรือนอยู่ลึกจากทางเข้า และจะหาโอกาสไปเที่ยวสืบสวนในขณะที่กำลังเดินทางอยู่นี้ก็ไม่ได้...

...การเดินทางในดินแดนลุ่มแม่น้ำแดงนี้ มาตามที่ราบ ซึ่งอยู่ระหว่างภูเขา ถึงตลาดเล็กแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ข้างทาง ที่ตลาดนี้มีคนหมู่หนึ่งมาungguพวกเขา ข้าพเจ้าสังเกตได้ว่า คนเหล่านี้เป็นชนชาติไทย เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าได้พบชนชาติไทยตั้งแต่ออกเดินทาง

ในแควลุ่มแม่น้ำแดงนี้มีคนชาติไทยตั้งภูมิลำเนาอยู่มาก จังหวัดเมืองจุง ซึ่งเป็นชื่อเรียกแทนคำว่า ยวนเกียง ในทุ่งนี้มีน้ำขังพอที่จะทำนาได้เป็นครั้งที่ 2 ข้าพเจ้าได้เห็นคนกำลังใช้ควาไถนาแทนการใช้วัว ซึ่งตามปกติคนจีนชอบใช้วัวไถนา

ชนชาวยางสีเหล่านี้เป็นชนชาติไทยดั้งเดิม แต่ถ้าหากจะใช้ภาษาไทยก็เนื่องจากภาษาบาลีพูดกับเขาแล้ว เขาก็ไม่เข้าใจ เขารู้จักฟังคำที่ข้าพเจ้าพูดภาษาไทยที่ใช้กันตามปกติทุก ๆ วันเท่านั้น คำพูดของพวกนี้สังเกตได้ว่าเป็นภาษาไทยเก่าแก่...

บทที่ 8 บันทึกถึง “คนไทยในดงเกีย”

ตามลำแม่น้ำดำ พักที่จังหวัดหัวบินห์ (Hoa Binh) ประเทศดงเกีย ที่มีชนชาติไทยตั้งภูมิลำเนาอยู่ หมอดื้อดลบันทึกไว้ว่า

...ได้ออกจากจังหวัดฮานอยโดยทางรถไฟไปยังจังหวัดลงเซิน พอรถไฟแล่นมาถึงครึ่งทาง ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่าลักษณะบ้านเรือนต่าง ๆ ตามทางที่

ผ่านมานั้นเปลี่ยนจากแบบอานัม (ญวน) มาเป็นแบบไทย ทั้งผู้คนแสดงให้เห็นว่าเป็นคนไทย ยิ่งอยู่ตามไร่ นา ไกล ๆ ออกไปยิ่งจะมีคนไทยมากขึ้น...

...ได้ซื้อขนมจากหญิงคนใหญ่ซึ่งเอาขาย ขนมนี้ทำด้วยข้าวเหนียวปนกับถั่ว เขาทำดีมาก ทั้งคนและขนม ก็มีลักษณะอย่างเดียวกับพวกยวนชาวเชียงใหม่นั่น พวกที่อยู่ในตำบลนี้เป็นชาติเดียวกับชาตินั้นใหญ่ในชุนนาน... แต่ใช้ภาษาไทยให้พูดจากัน...

...มีผู้บอกว่าในตำบลที่ห่างจากตำบลนี้ออกไปไกล ๆ มีพวกไทยต่าง ๆ คือ ญิง ลุง คนใหญ่ เหมือน ฯลฯ ดังภูมิสำเนาอยู่มาก และว่าหมู่บ้านทั้งหมดในทุ่งราบใหญ่นี้ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบ มีแต่ชาติไทยแท้ ดังภูมิสำเนาอยู่ ตำบลในเมืองเล่า ก็มีชนชาติไทยให้อยู่มากเหมือนกัน ผู้หญิงและเด็กชาติไทยให้โดยมากไม่รู้ภาษาอานัม (ญวน) เขาบอกว่ามี พวกไทยญิง ที่จังหวัดนี้มาก...

หมอดือดค์ได้ตั้งข้อสังเกตว่า

ไทยญิงมีลักษณะเป็นนักรบน้อยกว่าพวกไทยแท้ สามประการ

ประการแรกคนไทยให้มึหน้าตาสวยกว่าไทยญิง ที่จริงจะว่าสวยกว่าคนพื้นเมืองต่าง ๆ ในอินโดจีนก็ได้

ประการที่สอง ไทยให้รู้จักทำการเพาะปลูก เช่น ทำนา ทำสวน ดีกว่า บ้านที่อยู่ก็สะอาดกว่า และถ้าพูดทั่วไป ไทยให้รู้จักประหยัด และมีความคิดดีกว่าไทยญิง

ประการที่สาม ไทยให้มึจำนวนมากกว่าไทยกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศดั่งเกีย

จังหวัดนี้มึภูเขาชันซ้อนกันมากอย่างเดียวกับท้องที่บั๊กคาน

อาจกล่าวได้ว่า จังหวัดเยนบาย อยู่ใกล้ที่สุดกับฮานอยโดยทางรถไฟ เป็นย่านกลางที่มีคนไทยมากที่สุดในส่วนเหนือของประเทศดั่งเกีย

หมอดือดค์ยังพรรณนาเชิงเปรียบเทียบให้เห็นการเคลื่อนไหวต่อเนื่อง

...ในตำบลเหล่านี้มึไทยคำดั้งบ้านเรือนอยู่มาก ตลอดไปจนสุดภาคใต้ในจังหวัด

สองลา และจากที่นี้ขึ้นไปตามลำแม่น้ำ เขาเรียกแคว้นไทย ในจดหมายเหตุประจำปี

สำหรับอินโดจีนของฝรั่งเศสยังได้กล่าวว่า ในจังหวัดสองลามิชนชาติไทย 2 — 3 พวก

ไทยเมืองลาย เรียกว่าไทยขาว ภาษาและคำพูดของไทยขาวกับไทยคำไม่ต่างกันเลย การ

ที่มีชื่อต่างกันนั้นด้วยเครื่องแต่งกาย แต่เสียงภาษาของพวกทั้งสามนี้ใกล้เคียงกับ

ภาษาไทยยวนในเชียงใหม่ (ลาวยวน)

...คนที่นำสุกรมาขายด้วยเรื่อนั้น เป็นพวกไทยขาว มาจากเมืองลาย พวกไทยคำ

จากจังหวัดสองลา พวกเมือง พวกมอย พวกสา พวกมาง และพวกไท้ จากตำบลต่าง ๆ

นอกจากนี้ก็พยายามสรุปพื้นที่ที่มีคนไทยอยู่ให้เห็นภาพโดยรวมว่า

ในมณฑลยูนนานตะวันออก ในมณฑลไกวเจาตอนใต้และในมณฑลกวางซี
ทั้งหมด เท่าที่สืบรู้ในเวลานี้ จำแนกออกเป็น 3 พวก คือ

พวกแรกอยู่ที่ใกล้ชิดที่สุดกับพวกยวน ลาว ลื้อ จีนและไทยอื่น ๆ คือ ชนชาติ
ไทยดั้งเดิม เช่น ไทยดำ ไทยขาว ไทยแดง

พวกที่สองมีถ้อยคำคล้ายคลึงกับชนชาติไทยที่มีหนังสือ คือ ไทยไท่ ซึ่งตั้ง
ภูมิลำเนาอยู่ตอนเหนือดั้งเดิม และแถบลุ่มแม่น้ำตะวันตกตอนใต้และในมณฑลกวางซี

พวกสุดท้ายเทียบใกล้กับพวกไทยที่มีหนังสือ คือ พวกยู่ย รวมพวก หุง ลุง และ
พวกที่อยู่แถบลุ่มแม่น้ำตะวันตกตอนบนทั้งหมด และมีหนานแน้นตลอดไปจนถึงตอนกลาง
ของมณฑลไกวเจา

บทที่ 9 กล่าวถึง “คนไทยในจีน” พร้อมกับตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า

...พวกไท่ (ไทยไท่) กับพวกซ่ง (ไทยซ่ง) อยู่ปะปนกันไปเช่นเดียวกันกับใน
ดั้งเดิมแปลกแต่ในดั้งเดิมเรียกพวกซ่งว่าพวกหุง แต่ในมณฑลกวางซีนั้น พวกซ่งตั้ง
ภูมิลำเนาอยู่ในตอนตะวันออกมาก และพวกไทยไท่อยู่ตอนตะวันตก ทั้งสองพวกนี้มี
ลักษณะใกล้ชิดกันมาก จนยากที่จะสังเกตว่าต่างกันอย่างไร

พวกซ่งนี้ ในมณฑลไกวเจา เรียกว่าพวกซ่ง ในปทานุกรมภาษาไทยย่อ
เรียกว่า พวกนี้ ในประเทศดั้งเดิม (ยวนเหนือ) เรียกว่าพวกหุง ในมณฑลยูนนานเรียกว่า
ลุงหรือหลวง

...คนไทยในมณฑลยูนนานเรียกตัวเองว่า “ไทย” แต่ไทยในมณฑลกวางซีหา
ได้เรียกตัวเองว่า “ไทย” ไม่นับตั้งแต่พวกไทยที่อยู่ทางดินแดนตะวันตกเฉียงใต้ใน
มณฑลยูนนานเรียกตัวเองว่าไทยเหนือ ไทยน้ำ ไทยลาย ไทยดำ และไทยย่อย แต่ตาม
ธรรมเนียมก็เรียกว่าผู้ไทย... พวกชานเรียกตัวเองว่าไทย ผู้ไทย ผู้ฮ้อง ผู้มาน ผู้ฮือ ผู้โง
ผู้เอน ผู้ฮิ้ว ผู้ลวย...

บทที่ 10 กล่าวถึง “ดินแดนที่ไม่มีใครรู้จัก”

เดินทางไปในดินแดนของชาติไทยพวกที่ไม่ได้อธิษฐานนี้ 3 เดือนครึ่ง ไปโดยขี
ม้าบัง แต่โดยส่วนมากเดินด้วยเท้า สั้นระยะทาง 3,000 ไมล์เศษ ตั้งต้นจากจังหวัด
เชียงรายในไทยไปยังจังหวัดพายเส

ถิ่นเดิมของชนชาติไทยในมณฑลภาคใต้ของประเทศจีนนั้น เป็นถิ่นอันกว้างใหญ่

มีชาติไทยตั้งภูมิลำเนาอยู่ทั่วไป ตลอดจนถึงที่มีชนชาลกวางซี มณฑลไกวเจา เกาะไหหลำ ตอนกลาง ในมณฑลกวางตุ้ง บางส่วน และในมณฑลยูนนานทั้งตะวันออกและตะวันตก

บทที่ 11 กล่าวถึง “ไทยเหนือ” โดยลงลึกไปถึงรายละเอียดของการดำรงชีพและการแต่งกายของกลุ่มไทยเหนือ ไทยจีน และไทยลื้อ

ชนชาติไทยเหนือซึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่ไปทางใต้ มีชนบทรรมนิยมการแต่งกาย และคำพูดอย่างเดียวกัน เว้นแต่เสียงภาษาต่างกันไปบ้าง พวกที่อยู่ทางตะวันออกเสียงภาษาล้าชไปข้างจีน ด้วยไทยส่วนมากอยู่ใกล้และสมาคมปะปนกับพวกจีน พวกที่อยู่ทางตะวันตกเสียงภาษาล้าชไปข้างพม่าและเงี้ยว...

...พวกลื้อมักทำงานอยู่กับบ้านและทำนา พวกจีนชอบทำงานจุกจิก และชอบเร่ขายของ เหตุฉะนั้นพวกไทยเหนือจึงเดินข้ามแดนของพวกลื้อมาอยู่ปะปนกับพวกจีนซึ่งโดยมากมีอาชีพคล้ายคลึงกัน

...หญิงไทยเหนือใช้เครื่องแต่งกายต่างกับพวกลื้อและพวกจีน คือใช้เสื้อผ้าสีครามแก่หรือสีดำ ผ้าถุงสำหรับนุ่งก็เป็นลายตรงลงมาตามตัว เครื่องประดับกาย เช่น กำไลมือ แหวน คຸ້ນหู ห้าด้วยเงิน...

บทที่ 12 กล่าวถึง “ไทยลื้อในสิบสองพันนา” ก่อนข้างให้รายละเอียดชัดเจน

เมืองเชียงรุ่งนี้ ชาวพื้นเมืองเรียกว่าเชียงสูง อังกฤษเรียกว่าเก็งสูง ฝรั่งเศสเรียกว่าเชียงฮงและจีนเรียกว่าเกียวกูเกียง หมายความว่าแม่น้ำมังกรทั้ง 9 ซึ่งจีนใช้เป็นชื่อเรียกแม่น้ำโขง เมืองนี้ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง (ตอนที่อยู่เหนือจีน) อยู่ห่างจากพรมแดนพม่าระยะทางประมาณ 3 วัน อยู่บนเนินเขาซึ่งลาดไปทางตะวันตกเหนือแม่น้ำ เป็นเมืองลี้ลับโดยมีต้นไม้ล้อมคลุมเป็นกำแพง ซึ่งถ้าแลดูจากแม่น้ำจะไม่เห็นเมือง นอกจากยอดโบสถ์และหลังคาของวังเจ้าฟ้า ผู้เป็นหัวหน้าพวกลื้อในสิบสองพันนา

ชนชาติลื้อเป็นพวกไทยที่ถือศาสนาอยู่ในประเทศจีน และไคร้ลงมาอยู่ในไทยก็มาก ภาษา ตัวหนังสือ และคำพูดของไทยลื้อ จึงเป็นชนิดเดียวกับคนพื้นเมืองในเชียงใหม่ของไทย เว้นแต่เสียงภาษาแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย พูดพอรู้ความกันได้ หนังสือของไทยลื้ออย่างเดียวกับพวกไทยที่อยู่ทางเหนือในไทย ในแคว้นเชียงตุงของพม่า ในแคว้นลาวของฝรั่งเศส และพวกไทยเหนือทางตะวันออกของแม่น้ำสาละวินและรวมทั้งพวกลื้อด้วย มีจำนวนประมาณห้าล้านคน ซึ่งมีหนังสือคล้ายกัน...

บทที่ 13 หมอคือดัดกล่าวถึง “ไทยเงินแห่งเมืองเชียงตุงในเชิงเปรียบเทียบกับไทยลื้อในสิบสองปันนา” พร้อมกับตั้งข้อสังเกตอย่างน่าฟังว่า

...ไทยเงิน และไทยลื้อ เป็นพวกที่ใกล้ชิดกันมากที่สุดทั้งในส่วนชาติกำเนิดภูมิประเทศ ภาษาและขนบธรรมเนียม แต่มีข้อสังเกตให้ผิดกันก็คือรูปร่างกิริยาอัธยาศัย

ในส่วนรูปร่างนั้น พวกไทยเงินเป็นคนสูงและมีลักษณะงามกว่าพวกไทยลื้อ จมูกเป็นรูปคล้ายขอ สันจมูกนูน แต่อย่างไรก็ดี ข้อที่แตกต่างกันที่สำคัญก็คือกิริยาและอัธยาศัยพวกไทยลื้อมีกิริยาดีดั่ง และนิสัยหยาบหรือสะเพร่า แต่ไทยเงินเป็นคนเรียบร้อย งามกิริยาเรียบร้อย ...

ขณะเดียวกันหมอคือดัดได้เอ่ยถึงเจ้านางผู้สูงศักดิ์องค์หนึ่งว่า

เจ้านางแว่นทิพย์ ผู้เป็นเชษฐภคินีของเจ้าฟ้าเชียงตุงได้แต่งงานไปเป็นชายาของเจ้าฟ้าเชียงรุ่ง ซึ่งเป็นพวกไทยลื้อ แม้ว่านางจะไปอยู่ในแคว้นไทยลื้อ แต่ก็ยังคงแต่งกายเป็นชาวไทยเงิน นางชอบทำการค้าขาย และเคยเดินทางลงมาถึงกรุงเทพฯกับบริวาร นางเป็นญาติกับเจ้าแห่งเชียงรายในไทย

อีกทั้งบันทึกเรื่องตลาดนัดในเมืองเชียงตุงไว้

ตลาดในเมืองเชียงตุงเป็นสถานที่ที่สุด และเป็นที่ออกหน้าออกตาของเมืองเชียงตุงคำว่าตลาดใหญ่ก็ใหญ่จริง เขาอย่างมาจากจีน เป็นตลาดนัด คือ มีกำหนดที่ประชาชนมาประชุมซื้อขาย 5 วันต่อครั้ง...

บทที่ 14 เมื่อหมอคือดัดกล่าวถึง “ขานตะวันตก” ก็ได้ปูพื้นฐานความเข้าใจไว้อย่างชัดเจน

...พวกอาโหมในอัสสัมมันคือพวกขาน (Shan) นั้นเอง แต่ในปัจจุบันนี้พวกอาโหมกลายเป็นสินคูลไปหมดแล้ว...

...สิ่งที่ยังเหลือปรากฏอยู่ก็มีแต่ตัวหนังสือไทยอาโหม และเรื่องตำนานอันเป็นต้นเดิมของชาติไทยอาโหมเท่านั้น ภาษาอาโหมก็เป็นภาษาที่ตาย ไม่มีคนใช้พูดกันตั้ง 400 ปีมาแล้ว...

พวกไทยคำตี้มี 2 พวก และอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน เรียกว่า สิงคะดิ้ง คำตี้ พวกหนึ่งอีกพวกหนึ่งเรียกว่า คำตี้หลวง พวกแรกนั้นโดยมากกลายเป็นพวกขาน — พวกนี้มีภูมิลำเนาอยู่ทางแม่น้ำชินควินคอนบน อันเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำอิระวดี ภูมิประเทศส่วนมากเป็นป่า มีหินหยกและอำพัน ซึ่งเป็นของมีราคาของถิ่นนั้น

หมอดือดค์ได้หยิบยกแม่น้ำที่ไหลมาจากเทือกเขาหิมาลัยในประเทศทิเบต ซึ่งแตกออกมาเป็นหลายสาย และแต่ละสายก็ล้วนเกี่ยวข้องกับผูกพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไท – ไต ทั้งสิ้น โดยเฉพาะแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำยงลี โดยบันทึกไว้ว่า

แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำงามที่สุดแห่งหนึ่งในโลก และเป็นแม่น้ำใหญ่สายหนึ่งในแม่น้ำใหญ่ 6 สาย ซึ่งไหลจากภูเขาหิมาลัยในประเทศทิเบต คือ แม่น้ำพรหมบุตร อิระวดี สาละวิน แม่น้ำโขง ยงลี และตวงโห...

...แม่น้ำสำคัญ 4 สาย ในพวกแม่น้ำสำคัญ 6 สายนั้น ได้ไหลผ่านภูมิประเทศของชนชาติไทยแต่บางส่วน แต่แม่น้ำโขงกับแม่น้ำสาละวิน ผ่านภูมิประเทศของชนชาติไทยเกือบตลอด แม่น้ำสำคัญ 2 สาย นี้กับแม่น้ำยงลีในประเทศจีนด้วย เป็นถิ่นของชนชาติไทย มาแต่ดึกดำบรรพ์แล้ว

นอกจากนี้หมอดือดค์ยังกล่าวถึงกลุ่มชนที่นิยมสักตามร่างกายลักษณะต่าง ๆ ว่า

...พวกเขี้ยวใช้สักตามร่างกายด้วยหมึกแดง และสักลงไปจนถึงขาเพียงครึ่งน่อง ตอนบนก็สักถึงต้นคอ ต่างกับพวกไทยหรือพม่า ที่สักไม่มากถึงเพียงนั้น การสักนั้นบางทีสักที่หน้าและที่หลังมือด้วยหมึกเขียว ตามปกติพวกชานสักที่หน้าอก หลัง และแขนด้วยหมึกแดงอย่างเดียวกับพวกพม่า พวกชานเองก็เป็นช่างสักอย่างดี

หมอดือดค์ได้ตั้งข้อสังเกตในเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชานว่า

...ประวัติการดึกดำบรรพ์ของพวกชานในพม่าก็กล่าวอย่างรวดเร็ว ๆ ซึ่งทำให้ลงไม่ได้ บ้าง อาณาจักรชานครั้งมีอำนาจ เรียกว่า เมืองมหาหลวง ได้เจริญขึ้นในตอนเหนือในพม่า ใกล้เคียงอาณาจักรแห่งแม่น้ำเซเวลี ริมแม่น้ำคำ แต่บัดนี้ได้ร้างไปเสียแล้ว เป็นเมืองเก่าแก่มิใช่น้อยที่กว้างขวางมาก มีกำแพงป้อมภูเขและคูล้อมรอบ

บทที่ 15 หมอดือดค์บันทึกถึง “ชนชาติลาว” ว่า

...เป็นสาขาหนึ่งของชาติอ้ายลาว หรือไทย ซึ่งยึดชื่อตำนานอันเป็นชื่อดึกดำบรรพ์ของตนไว้ได้ เมื่อประมาณหนึ่งหรือสองชั่วอายุคนมาแล้ว ชนชาติไทยฝ่ายเหนือในสยามก็มีชื่อเรียกว่าลาว...

เรายังสืบสวนถึงชนที่พูดภาษาลาวทราบ ว่า “ชนชาติลาวนั้นมีภูมิลำเนาอยู่กว้างขวางมาก ถ้าท่านไปไม่ไกลจากทิศเหนือในไทยจนท่านรู้สึกว่าคุณมาอยู่ในระหว่างชนชาติยวนและไม่ใช่วลาวแล้ว คงไม่ทราบว่าคุณฝ่ายเหนือในไทยล้วนพูดภาษายวน แต่ในแคว้นลาวของฝรั่งเศสพูดภาษาลาว ในท้องที่ต่าง ๆ ทางตะวันออก ในแคว้นลาวของฝรั่งเศสนั้น มีชนดั้งภูมิลำเนาอยู่ไม่สู้หนาแน่นเท่ากับในเมืองเชียงใหม่นี้”

พวกไทยนั้นแยกออกไปอีก 3 พวก คือ ลาว หรือไทยหลวงพระบาง ลื้อ หรือไทยสิบสองพันนา และไทยขาว ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ใกล้ตั้งเกีย จีนชาวเขาแห่งยูนนาน คือพวกเมี้ยว และพวกเข่า แต่พวกนี้ในจังหวัดเชียงรายก็มีอยู่มาก และพวกกันตนา ส่วนพวกข่ามีรวมหมดด้วยกัน 17 พวก... เช่น ข่า กระเวน ข่าจอน แห่งภูเขามาศูคาขมุ ข่าละเมียด ข่าหอก ข่ากาด ข่าผู้น้อย...

บทที่ 16 เมื่อหมอดื้ออดคืบนึกถึง “ไทยยวน”

รัฐบาลไทยได้บังคับว่า ชนพื้นเมืองในพระราชอาณาจักรไทยให้เรียกว่า “ชาวไทย” เรียกแตกต่างกันว่าว่ามณฑลพายัพและชาวชนอันเป็นชนพื้นเมืองของอินนี้แท้จริงมีชื่อว่ายวน

คำว่า “ยวน” หาใช่ชื่อใหม่ไม่ เป็นชื่อที่ชาวชนที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบใช้เรียกกันตั้งแต่ครั้งคำบรรพมาแล้ว

...ได้มาตั้งแคว้นขึ้นในทางตะวันออกแห่งแม่น้ำสาละวิน ในท้องที่ที่เป็นของพวกยวนหรือกะเหรี่ยง ซึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่ก่อนแล้ว

คำว่า “เชียงใหม่” ดันเดิมมาจากภาษากะเหรี่ยง ดังที่มีกล่าวไว้ในตำนานว่าตชิงใหม่ และว่าเป็นชื่อเมืองของกะเหรี่ยงครั้งโบราณ เมืองหลวงของอาณาจักรเชียงใหม่เลื่อนไปตั้งอยู่หลายแห่งในสมัยต่าง ๆ กัน เช่น ที่เชียงราช เชียงแสน ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ และที่อื่น ๆ ...

เมื่อกษัตริย์ผู้ครองเชียงแสนองค์สุดท้ายทิวงคตแล้ว กษัตริย์ผู้ครองแคว้นเชียงตุงได้ปกครองแคว้นยวนชานตลอด เพราะใน พ.ศ. 1250 โอรสของกษัตริย์แคว้นนั้นทำสงครามมีชัยได้อาณาเขตตอนเหนือของเขมรครั้งหนึ่ง จึงได้ให้พวกชานหรือไทยไปตั้งอยู่เท่ากับขับไล่ชนพื้นเมืองให้หนีไปทางใต้ไปอยู่กับไทย เป็นครั้งแรกที่พวกยวนชานได้อพยพลงไปทางใต้ แล้วก็อพยพต่อไปจนถึงบริเวณที่ใกล้เคียงชาวไทย

บทที่ 17 เป็นบทสุดท้าย หมอดื้ออดคืบได้ “สรุปเรื่องชนชาติไทย” ไว้ว่าได้มีการต่อสู้จากผู้รุกรานจนต้องถอยร่นลงมาได้

...ชนชาติไทยนั้นเก่าแก่มา กจดหมายเหตุจีนโบราณกล่าวว่า เมื่อประมาณ 850 ปีก่อนคริสตกาล (307 ปีก่อนพุทธศักราช) ภูมิลำเนาเดิมของชนชาติไทยอยู่ตอนกลางลุ่มแม่น้ำเหลือง ซึ่งเป็นท้องที่มณฑลฮูเป่ย์และมณฑลไฮหนานแห่งประเทศจีนในบัดนี้

ในสมัยเดียวกันนั้น ชนชาติจีนได้อพยพมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามห้วยราบลุ่มแม่น้ำเหลืองตอนเหนือ ซึ่งบัดนี้เรียกว่ามณฑลแกนซู่ (อยู่เหนือมณฑลเสฉวนติดต่อกับทิเบต) โดยถูกพวกคาตาลูกัน จึงได้ร่นลงมาและมาปะทะกับพวกไทยเข้า เลยกัดต่อสู้กันมาซ้ำ

นาน พวกไทยมีจำนวนน้อยและมีมืออ่อนกว่าจีน สุฉินไม่ได้ จึงได้พากันร่นลงมาข้างใต้โดย
ทางต่าง ๆ กัน เมื่อ ประมาณ 2000 ปีล่วงมาแล้ว

การสรุปประเด็นของหมอดือคือคิดว่าคนไทยอพยพลงมาทางใต้ แล้วไปตั้งอาณาจักรน่านเจ้า
อันเป็นการตั้งข้อสันนิษฐานเชิงสรุป ส่งผลให้มีการถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์ในวงนักวิชาการ นัก
ประวัติศาสตร์ โบราณคดี อย่างกว้างขวางในช่วงเวลาต่อมา หมอดือคือฉบับนี้ก็ถือว่า

...พวกไทยส่วนมากร่นลงมาตามแม่น้ำแยงซี (แยงซีเกียง) เข้าไปตั้งอยู่ในมณฑล
ยูนนาน ณ ที่นั่นได้ต่อสู้กับพวกพื้นเมืองเดิมเป็นเวลานาน ในที่สุดได้ตั้งราชอาณาจักรขึ้น
เรียกว่าอาณาจักรน่านเจ้า ในท้องที่ที่เรียกว่าโกสัมพี และคังเมืองดาลีฟู เป็นเมืองหลวง
ต่อมาเมืองหลวงนี้ก็ได้เลื่อนไปตั้งที่พูเออร์ฟู อาณาจักรนี้ครอบครองทั้งมณฑลยูนนาน
ทั้งหมด และท้องที่ตอนเหนือของพม่า และตอนเหนือของสิบสองพันนาด้วย

...ไทยในประเทศไทยได้เสียความอิสรภาพกลายเป็นจีนเวลา 700 ปีเศษมาแล้ว แต่
อย่างไรก็ดี หากได้กลายเป็นจีน หรือยวนจนสังเกตไม่ได้นั้น ไม่ โดยเฉพาะคำพูดของไทยก็ยัง
ยังคงเป็นภาษาเดิมของคนอยู่แน่ละ ย่อมมีภาษาของชนพื้นถิ่นเข้ามาปะปนอยู่มากกั
น้อย...

ในปัจจุบันนี้ยอมรับรองกันทั่วไปแล้วว่า ชนชาติไทยมีจำนวนมาก และอยู่กระจัด
กระจายทั่วไปในคอนได้ของทวีปเอเชีย คำนานของชาติ หรือชนบรรรมเนียมของชาติยัง
สำคัญอีกว่า เป็นชาติมองโกเลียและเป็นชาติที่ใกล้ชิดกับชาติจีน แม้จดหมายเหตุ
ของ จีน พม่า และไทยเองยังแสดงว่าชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ยิ่งกว่าชาติเสบบรู หรือชาติจีน
เสียอีก

เรื่องชนชาติไทยตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุจีนโบราณนั้น อย่างน้อยมี 3 ชื่อ
ซึ่งยังเรียกต่อมาในปัจจุบันนี้ว่า ป่า ลุง และลาว จีนเชื่อว่าชื่อเหล่านี้คงเป็นชื่อที่เรียกชน
ชาติไทยแต่โบราณ แต่จีนมักเรียกไทยเป็นหลายชื่อ เช่นเรียก โห้ ซุง ของ พม่าเรียกพวก
ไทยโดยไม่ทราบเหตุผลว่าชน และอังกฤษก็เรียกตามพม่าอีก ส่วนไทยซึ่งอยู่ในประเทศ
ไทยซึ่งเป็นอิสรภาพนั้น ชาวอเมริกันเรียกว่าชาติไทย แต่ไทยเรียกตัวของเขาเองว่าไทย
เพื่อให้สังเกตต่างจากชาติอื่น และบางทีก็เอาชื่อหมู่คณะเดิมเข้าข้างท้าย เช่น ไทยลาว ไทย
ย้อย ด้วย

ขยายพรมแดนความรู้

เมื่อหลวงนิเทศน์ดิสรร์ (ฮวดหลี หุดะโกวิท) ได้แปลงานเขียนของหมอดื้อค้อออกมาเป็นภาษาไทย แล้วยังมีเรื่อง “ไทย” เล่มที่ อ.ส. แปลออกมาพิมพ์เป็นอนุสรณ์งานศพ พ.ด. หลวงสมรรถยุทธการ (ฉัตร สัตยมานะ) และนางวงษ์ อูริสยะนันท์ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 18 มกราคม 2503 โรงพิมพ์พระพรหม ธนบุรี ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2503 ตลอดจนสำนักพิมพ์คุรุสภาพิมพ์เรื่อง “ชนชาติไทย” ฉบับที่หลวงนิเทศน์ดิสรร์แปลออกมาเป็นแบบเรียนประวัติศาสตร์ชาติไทย ส่งผลให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างขึ้นตามลำดับ

ต่อมาหลวงวิจิตรวาทการได้รวบรวมแปลออกมาในอีกสำนวนหนึ่งชื่อ “ประมวลเรื่องชนชาติไทย” ในปี พ.ศ. 2512 เป็นหนังสือรวมงานแปลเรื่อง “ไทย” กับ “งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย” ไว้ด้วยกัน บริษัทกรุงเทพวัฒนะภูมิ จำกัด พิมพ์เผยแพร่เป็นวิทยาทาน จำนวน 3,000 เล่ม และพิมพ์เป็นอนุสรณ์งานฌาปนกิจศพนางชีสุ่น ธีระวัฒน์ ณ วัดธาตุทอง วันที่ 15 มกราคม 2513 อีกจำนวน 2,000 เล่ม

งานเขียนของนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่หยิบยกเรื่องราวของ ชนชาติ ไทย – ไต มาอธิบายขยายความถือเป็นการเปิดพรมแดนแห่งความรู้ได้หลากหลายยิ่งขึ้นมีทั้งตีความ อ้างอิงหลักฐาน ข้อมูลมาสนับสนุน เดินทางลงพื้นที่จริง อ้างอิงจากเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนวัตถุโบราณ และภาพเขียนสี อีกจำนวนหนึ่ง มีทั้งสนับสนุน เห็นคล้อยตาม และวิพากษ์วิจารณ์เชิงขัดแย้ง มาเติมเต็มความรู้ที่น่าสนใจยิ่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้ทรงกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทไว้ในพงศาวดารไทยใหญ่ว่า

“มนุษย์ชาติไทมีตั้งแต่นเมืองกะแซ (มณีปุระ) ติดต่อกัน มัธยมประเทศ (อินเดีย) ไปจนกระทั่งถึงในเมืองจีน แถบมณฑลกลางสี และตั้งแต่กรุงเทพพระมหานครอมรรัตนโกสินทร์ ไปจนกระทั่งถึงหัวเมืองจีนในประเทศสุหน่า (ญวนนาน)”¹

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงบันทึกไว้ใน “เที่ยวเมืองพระร่วง” ว่า

“ชาติไทยเราไม่ใช่ชาติใหม่ และ
ไม่ใช่ชาติที่เป็นคนป่า หรือที่เรียก
ตามภาษาอังกฤษว่า “อันชีวิไลซ์”
ชาติไทยเราได้เจริญรุ่งเรืองมามากแล้ว”²

¹ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พงศาวดารไทยใหญ่ เล่ม 1 หน้า 1

² พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เที่ยวเมืองพระร่วง หน้า คำนำ

ประกาศิร ได้ “วิเคราะห์เรื่องเมืองไทยเดิม” โดยใช้พื้นฐานความรู้ทางภาษาจีนเป็นแนวทางจาก การสืบค้นแหล่งที่มาของคนไทยได้ยืนยันว่า

“คนไทยตั้งรกรากอยู่ที่มณฑลเสฉวนเมื่อ 6,000 ปีมาแล้วในขณะที่จีน

ยังคมร่อนอยู่ตามทะเลสาบคัสเปียน”¹

ขุนศรีวัฒนอาษาพร ได้เขียนไว้ใน “เมืองทองหรือสุวรรณภูมิ” โดยมุ่งสืบค้นจากคัมภีร์ทาง ศาสนาและเอกสารของชาวตะวันตก ได้ข้อมูลเชิงสรุปว่า

“สยามประเทศไม่ใช่ดินเดิมของชนชาติไทยเนื่องจากชนชาติไทยเป็นชาติใหญ่มาแต่โบราณ ดังนั้นพื้นเพเดิมน่าจะอยู่แถบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง”²

เมื่อครั้ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางไปเมืองคุนหมิงมณฑลยูนนานเมื่อปี พ.ศ.2517 ได้ พบปะพูดคุยสื่อความหมายกับคนไทหลายกลุ่มที่นั่นได้ เป็นต้นว่า ไทจ้วง ซึ่ง วิลเลียม คลิฟตัน ค็อคคัล เกยพบและบันทึกไว้ นอกจากนี้ เดโช สวานานนท์ เมื่อครั้งเป็นหนึ่งในคณะผู้แทนวัฒนธรรมไทยไป เยือนจีน เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีที่เมืองคุนหมิงเช่นเดียวกัน ปี พ.ศ.2522 ได้บันทึก “ไปเที่ยวเมืองแส” ลงตีพิมพ์ในศิลปวัฒนธรรม ก็ได้พบความจริงอีกว่า คนไทยจากประเทศไทยสามารถพูดคุยกับคนไท ในเมืองแสรู้เรื่องเป็นอย่างดี แม้ละครก็ยังเล่าเรื่องพระสุธนมนโหรี³ เช่นเดียวกัน

Etienne Aymonier⁴ นักวิชาการชาวฝรั่งเศส กล่าวว่าชนเผ่าไท คือ ชนเผ่า ที่เป็นเสรีชน มี หลายสาขา มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะทางด้านภาษา ชนเผ่าไทกลุ่มใหญ่มี ไทฉาน ไทลาว และไทสยาม ซึ่งแต่เดิมมีภูมิลำเนาอยู่ในที่ราบสูงยูนนานก่อนคริสต์ศักราชนานมาแล้ว

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส⁵ ได้ทรงนิพนธ์ “พงศาวดารสยาม” ได้ ทรงตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่า ชาติสยามน่าจะสืบเชื้อสายมาแต่จีนและชาวอริยะ โดยได้แพร่หลายเลื่อนลง มาทางใต้ และเมื่อติดต่อกับประเทศใดก็จะสืบเชื้อสายผสมผสานกับชนเผ่าพื้นถิ่นในแถบนั้น จนเป็น เหตุให้เกิดการตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายไปตามลำแม่น้ำสายต่างๆ

พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์⁶ ทรงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชาวมองโกลไว้ใน “เจ้าชีวิต” ว่า เป็นชื่อเดิม ของชาวไทยสยาม ซึ่งถือกำเนิดมานานตามแนวเทือกเขาอัลไตโดยประมาณ 4,500 ปีมาแล้ว ชาวไท โบราณอยู่ในดินแดนจีน ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า เกียงสูง-ชานตุง โดยมีแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซีเกียง กระหนาบอยู่ทั้งสองด้าน

¹ ประกาศิร (นามแฝง) วิเคราะห์เรื่องเมืองไทยเดิม หน้า 6

² ขุนศรีวัฒนอาษาพร เมืองทองหรือสุวรรณภูมิ หน้า 206.

³ เดโช สวานานนท์ “ไปเที่ยวเมืองแส” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 หน้า 32-33

⁴ Etienne Aymonier Le Cambodge P. 72

⁵ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พงศาวดารสยาม หน้า 4

⁶ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 27

ส่วนที่เกี่ยวกับชนพื้นเมืองซึ่งมีชื่อว่า “ละว้า” นั้น ในบางกลุ่มเชื่อว่าเป็นชนที่เป็นเจ้าของดินแดนรัฐฉานหรือ “เมิงไต” ซึ่งอยู่ในประเทศพม่า ปัจจุบันนี้นั้นเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมคือชนชาวว้าและลา เรียกรวมกันว่า ชาวละว้า ต่อมาถูกชนเผ่าไทกรานหรือกลินชาติ

ส่วนขุนวิจิตรมาตรา¹ ได้เสนอมุมมองไว้ใน “หลักไทย” ว่า แหล่งเดิมของคนไทยซึ่งเป็นกลุ่มชาวมงโกลนั้น อยู่บริเวณแถบเทือกเขาอัลไต ระยะเวลาได้อพยพแยกย้ายไปตั้งภูมิลำเนาตามลุ่มแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซี เรียกกันว่า อาณาจักรฮ้ายลาว ราว พ.ศ. 300 จึงถูกจีนรุกราน ถอยร่นลงมาทางตอนใต้ กระทั่งราว พ.ศ. 1100 จึงได้เริ่มตั้งอาณาจักรน่านเจ้าขึ้นที่หนองแสตาลีฟู ซึ่งนับเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะรัชสมัยพระเจ้าฟัลโถ๊ะ ได้ขยายอาณาเขตเข้าไปครอบคลุมถึงแคว้นสิบสองจุไทย หลวงพระบาง และบริเวณภาคเหนือของไทย

นอกจากนี้ ได้สร้างอาณาจักรโยนกในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งบริเวณแถบนี้เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวพื้นเมืองเดิม ได้แก่ ละว้า เขมร และมอญ

แต่ในพงศาวดารจีนระบุไว้ว่า น่านเจ้านั้นได้แบ่งแยก ออกเป็นหลายแคว้น เช่น โกสัมพี(แสนหวี) จุฬิน(ดงเกี้ยว) ไทศาลี หรือมณีปุระ โยนกเชียงแสน เป็นต้น จนกระทั่งราว พ.ศ. 1798 พระเจ้ากุกไลข่านเข้ามาโจมตีน่านเจ้าแตก คนไทยกลุ่มนั้นจึงแตกกระเจิงกระจัดกระจายอพยพมาสมทบกับกลุ่มแรกในบริเวณสุวรรณภูมิ

จากแนวทัศนะของขุนวิจิตรมาตรา ซึ่งได้กล่าวพาดพิงไปถึงกลุ่มมงโกล เทือกเขาอัลไตและกลุ่มชนชาวละว้า เขมร และมอญ ว่าเป็นชาวพื้นเมืองดั้งเดิม ได้มีนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำว่า “อัลไต” ซึ่งเชื่อกันว่า เป็นถิ่นเดิมของชนเผ่าไทนั้น คำ “อัลไต” เป็นภาษามงโกลแปลว่า ทอง² แต่ยังมีข้อขัดแย้งในเรื่องความหมายของคำ “อัล” ว่าน่าจะหมายถึง “อะเลอ” ซึ่งเป็นภาษาไทยโบราณแปลว่า แผ่นดิน ส่วนคำว่า ไต ก็คือ ไท ความหมายโดยสรุปก็คือ เป็นที่ไทยอยู่มาก เป็นแผ่นดินของไทย³

พระยาอนุมาราชชน⁴ เสนอทัศนะว่า ถิ่นฐานเดิมของชนเผ่าไท น่าจะอยู่ในประเทศจีนได้แม่น้ำแยงซีเกียงลงมา ต่อมาคนไทยบางกลุ่มได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแหลมอินโดจีนอีกสายหนึ่ง และได้เข้ามาในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งเป็นประเทศไทยขึ้น

ในทัศนะของเชีย แยนจอร์⁵ (ยรรยง จิระนคร) ซึ่งเป็นชาวจีนที่ศึกษาค้นคว้าแหล่งกำเนิดของคนไทย จากเอกสารโบราณจีนหลายฉบับตลอดจนจารึกสุโขทัยลงความเห็นว่าไทอาหม ไทยูนนาน ล้วนแล้วแต่มีแหล่งกำเนิดจากแห่งเดียวกัน ซึ่งอยู่ในภาคใต้ของจีน

¹ ขุนวิจิตรมาตรา: หลักไทย หน้า 7 – 76

² ปรวิดี พนมยงค์ ความเป็นมาของชื่อประเทศไทยกับประเทศไทย หน้า 13

³ จารุ เวทย์ เกษทอง “พบขุนวิจิตรมาตรา” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 (2523) หน้า 66

⁴ พระยาอนุมาราชชน นิรุกติศาสตร์ภาค 1 หน้า 97

⁵ เชีย แยนจอร์ ศึกษาแหล่งกำเนิดของคนไทยจากจารึกสุโขทัย ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 หน้า 21 – 25

ส่วน P. Gogoi¹ ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวอินเดียได้เสนองานเขียนเรื่อง “The Tai : Their Origin and Branches” The Tai And Tai Kingdoms, ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ชนเผ่าใด เป็นสาขาที่ยิ่งใหญ่ของชนผิวเหลือง แห่งทวีปเอเชีย โดยอยู่กันหนาแน่นบริเวณคาบสมุทรอินโดจีน แผ่ขยายอาณาเขตถึงมณฑลฮกเกี้ยน ทางทิศตะวันตก จรดมณฑลกว่างสีและไต้หวัน ด้านทิศตะวันออก เข้าในบริเวณชุนนานด้านทิศเหนือ และลงสู่ดินแดนประเทศไทย(สยาม) ทางทิศใต้ ชนเผ่าใดอยู่ในดินแดนใดก็ตามมักจะเรียกชื่อตามท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานและภูมิภานาที่อยู่ห่างไกลกัน จึงอาจมีสภาพบางอย่างแตกต่างกันไปบ้าง แต่ที่ยังคงอยู่เหมือนกันคือจะเรียกตนเองว่า “ไต” หรือ “ไท”

จิตร บัวบุศย์² ได้ศึกษา “วัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาในสายของวัฒนธรรมการเพาะปลูก” สรุปได้ว่าชนชาติไทยนั้นมีวิวัฒนาการเริ่มต้นเผ่าพันธุ์มาจากกลุ่มออสตราลอยด์ (Australoids) ซึ่งมีวัฒนธรรมการเพาะปลูกที่เก่าแก่ที่สุดในโลก และจากมนุษย์ในเผ่าพันธุ์ออสตราลอยด์นี้ จิตร บัวบุศย์ได้เสนอทฤษณะด้านวิวัฒนาการมาเป็นเผ่าพันธุ์ชื่อว่า “เสียมมอยด์” (Siamoid Stock) ซึ่งเป็นชนเผ่าไทยในแหลมสุวรรณภูมิประมาณ เมื่อ 500,000 ปีมาแล้ว จนวิวัฒนาการตกทอดมาเป็นไทยในปัจจุบัน

นักประวัติศาสตร์ ขจร สุขพานิช³ ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับ “ถิ่นกำเนิดและแนวการอพยพของชาติไทย” โดยได้อธิบายเปรียบเทียบไว้ว่า ถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณมณฑลกว่างตุ้ง ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองนานกิง เมื่อประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว จากนั้นชนชาติไทยได้ใช้เวลาอพยพมาที่ชุนนานเมื่อประมาณ 1,000 ปี และอีกประมาณ 1,000 ปีต่อมาได้อพยพลงมายู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย และเข้าสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตั้งอาณาจักรสืบทอดกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้

สำหรับ ประเสริฐ ณ นคร⁴ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ประวัติศาสตร์สมัยก่อนไทยเข้ามาในเอเชียอาคเนย์” ว่า อุปนิสัชนเผ่าไทนั้น ไม่ยอมอยู่ใต้บังคับของชนชาติอื่น ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะพากันอพยพแยกย้ายกันไปตั้งเมืองใหม่ ในที่สุดไปครองเมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา ประมาณ พ.ศ. 1722 ไปครองเมืองฮัสมั รว พ.ศ. 1772 และมาตั้งประเทศลาวและสุโขทัย ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 18

ส่วนลักษณะการแผ่กระจายของชนเผ่าไทนั้น ได้แยกออกไปหลายทิศทาง เป็นต้นว่า ด้านทิศตะวันตกมี ไทอาหม ไทผาเก๋ ไทคำดี ไทโนรา ไทฮ้ายตอน ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของอินเดีย ไทเงิน ไทใหญ่ ในประเทศพม่า ส่วนในประเทศจีนจากเหนือจดใต้มี ช้าง ไทลื้อ ไทหลี่ ไทมานในชุนนาน ไทปู้ ในก๊วยโจว ไทไท่ ในกว่างสี ไทนอง ไทขาว ไทดำ ไทแดง ในเวียดนาม นอกจากนี้ยังมีไทยในประเทศไทย ลาวในประเทศลาว และไทในรัฐกลันตัน ตรังกานุ ไทรบุรี ประเทศมาเลเซีย⁵ เป็นต้น

¹ P. Gogoi "The Tai : Their Origin and Branches" The Tai And Tai Kingdoms, P. 1

² จิตร บัวบุศย์ เสรีภาพในการศึกษา : บทนำเอกสารโรเนียว พ.ศ. 2515

³ ขจร สุขพานิช ถิ่นกำเนิดและแนวอพยพของเผ่าไทย หน้า 1 - 28

⁴ ประเสริฐ ณ นคร “ประวัติศาสตร์สมัยก่อนไทยเข้ามาในเอเชียอาคเนย์” คือวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 2

⁵ ประเสริฐ ณ นคร “ถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าไท” เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525 หน้า

จิตร ภูมิศักดิ์ ได้เสนอข้อคิดในแนวที่แปลกเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์กรุงสุโขทัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงนิรุกติศาสตร์จากงานเรื่อง “ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ” โดยสรุปว่า คนเผ่าไทอยู่กระจัดกระจายเป็นบริเวณกว้าง จากทางตอนใต้ของยูเรเชียลงมาตลอดแนวภาคเหนือของไทย ลาว พม่า เวียดนาม และมณฑลฮกตัมของอินเดีย¹ และจากการศึกษาด้านต่าง ๆ ประกอบ เช่น ด้านานสุวรรณโคมคำ ด้านานสิงหนวัติกุมาร จึงน่าจะสรุปได้ว่า ชนชาติที่อาศัยในบริเวณทางตอนเหนือของไทย จะมีอดีตเกี่ยวข้องกันกับชนชาติที่อยู่ในยูเรเชียตอนใต้ ซึ่ง จิตร ภูมิศักดิ์ เชื่อว่าบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งอารยธรรมแรกของคนไทยโดยเรียกว่า “อารยธรรมแม่น้ำกก”²

อนึ่ง ปรากฏหลักฐานทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ได้บ่งบอกถึงการครองอำนาจทางการเมืองของชนชาติไทกลุ่มต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรพุกังศรีเชียงใหม่ สุโขทัย อโยธยา จานในพม่า อาหม และกลุ่มไทในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ที่รู้จักในปัจจุบันว่ามณฑลฮกตัม

ยอช เซเคส์ นักปราชญ์ทางประวัติศาสตร์ได้ศึกษาสภาพความเป็นมาและการปรากฏของคำสยาม ในศิลาจารึกเขมร พม่า โดยแสดงทัศนะว่า ชนชาติไทนั้นเริ่มปรากฏในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นครั้งแรก ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 โดยปะปนอยู่กับชาวพื้นเมือง ต่อมาอำนาจมากขึ้นสามารถปกครองชาวพื้นเมืองได้โดยสิ้นเชิง ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 13

เจมส์ ริชาร์ด แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) นักภาษาศาสตร์ได้ศึกษาการวิวัฒนาการด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไท เพื่อจะนำมาเป็นข้ออธิบายด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทย มีข้อมูลที่น่ารับฟังว่า ถิ่นกำเนิดของภาษาตระกูลไท น่าจะมีอาณาบริเวณอยู่แถบชายแดนลาวเวียดนาม ต่อไปยังแดนสิบสองจุไทและสิบสองปันนา แต่เนื่องจากอิทธิพลบางประการของเวียดนามและจีน ทำให้บรรพชนไทยต้องอพยพจากมณฑลยูนนาน(จีนตอนใต้) และเวียดนามตอนเหนือลงมาทางใต้³

สมมุติฐานและข้อคิดของ เจมส์ ริชาร์ด แชมเบอร์เลน ซึ่งได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์และสร้างแผนภูมิทางภาษาขึ้นมา โดยตั้งข้อสังเกตว่า ภาษาไทยน่าจะมีถิ่นกำเนิดเมื่อประมาณ 250 ปี ก่อนคริสตกาล ณ เขตแคว้นกวางสี และต่อมาได้แยกออกเป็นสองสาย สายหนึ่งมีอาณาบริเวณตรงชายแดนเวียดนามเหนือและจีน อีกสายหนึ่งหลังจากที่ได้อพยพลงมาสู่เส้นทางใหม่สองสายกล่าวคือ สายเส้นทางลี้ และสายเส้นทางสิบสองจุไทแล้ว ภาษาลี้จึงเป็นต้นกำเนิดของภาษาไทยในพม่า มีภาษาถิ่นไทในยูนนาน ไทคำตี้ กลุ่มไทในฮกตัม ไทยวน ส่วนสายสิบสองจุไทนั้นได้กลายเป็นแม่บทของภาษาลาว หลวงพระบาง หัวพัน และน่าจะเป็นที่มาของภาษาสุโขทัยในระยะต่อมา⁴

จิตร ภูมิศักดิ์ ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ หน้า 284

1. ด.

2. George Coedes The Indianized States of Southeast Asia, P. 190

3. James R. Chamberlain, "The Origin of the Southeast Tai" Bulletin des Amis du Royaume Lao 7-8 (1972): 233-243

4. สุลักษณ์ ศิวรักษ์ "เวทีความรู้และประวัติศาสตร์ปัจจุบัน : ความเป็นมาของภาษาไทย" 2525

จากการพิจารณาแนวการตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าไท ตลอดจนการอพยพโยกย้ายซึ่ง James R. Chamberlain ได้ตั้งข้อสมมุติฐานว่า ถิ่นเดิมของคนไทยน่าจะอยู่บริเวณชายแดนลาวและเวียดนามในแนวเขตสิบสองจุไท¹ แต่เมื่อมีการอพยพจากแคว้นบั้งคับทางภาคเมืองของชาวเวียดนาม จึงได้ออกจากจีนได้และเวียดนามเหนือ(เขตเกาเปิง) ราวคริสต์ศตวรรษที่ 8 โดยมุ่งมาทางตะวันออกเฉียงใต้² ในปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ได้มีหัวหน้าชนเผ่าไทชื่อ “ปา-จิ้น (Pa-Chin)” ที่อยู่ในเขตสิบสองปันนา ได้รวบรวมชนเผ่าไทสาขาอื่นๆ ขึ้นเป็นรัฐ เรียกว่า “State of Ching-Lung Gilded Palace”³

ส่วนนักประวัติศาสตร์เชิงวัฒนธรรม ศ.ศิริรักษ์⁴ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเป็นมาของคนไทยโดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า แหลงอินโดจีนเป็นแหล่งที่กระแสนวัฒนธรรมจีนและอินเดียมาบรรจบกัน เชื่อว่าภูมิภาคแถบนี้น่าจะได้รับอิทธิพลจากอินเดียมากกว่าจีน เนื่องจากอินเดียมีเอกสารหรือหลักฐานไม่สมบูรณ์ถ้าเทียบกับจีน แต่จีนมีเอกสารมานานกว่าสามพันปี ด้วยการขีดเขียน แม้ว่าจะเริ่มมีการพิมพ์เมื่อประมาณพันปีเศษมานี้ก็ตาม ข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจารึก จดหมายเหตุ ภูมิศาสตร์ ชนเผ่า ตลอดจนประวัติศาสตร์ จีนจึงบันทึกไว้มาก รวมทั้งเรื่องของชนชาติไท

เฟร เดอริค โม่ท เชื่อว่า ชนชาติไทยนั้นไม่เคยอยู่ทางเหนือหรือภาคกลางของจีน แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่ามีภูมิลำเนาอยู่ที่ใดกันแน่ ด้วยไม่มีหลักฐานใด ๆ ทั้งทางนิรุกติศาสตร์และประวัติศาสตร์ ที่บ่งชี้ว่าชนชาติไทที่พูดภาษาไท ตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางจีนตอนเหนือ หรือแม้แต่ภาคกลางของจีน ฉะนั้น ความเชื่อของชาวตะวันตกสมัยก่อน ๆ ที่กล่าวว่าชาวไทยอพยพโยกย้ายจากจีนลงมาทางใต้เรื่อย ๆ มาจนถึงดินแดนสุวรรณภูมิในที่สุดนั้น ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากไม่มีหลักฐานใดที่สนับสนุนประเด็นดังกล่าวแจ้งชัด ทั้งประวัติศาสตร์ชาติจีนก็ไม่บ่งชี้ให้เห็นว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ใด ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นอิสระ แล้วอพยพเคลื่อนย้ายจากเหนือมาสู่ตอนกลางแล้วลงไปทางใต้ และออกนอกจีนไปในที่สุด

นอกจากนี้หลักฐานทางโบราณคดี แสดงให้เห็นชัดเจนว่าวัฒนธรรมจีนอยู่ในรูปกิจกรรมมาตั้งแต่ยุคหินใหม่ จีนคิดอักษรได้เมื่อประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว จึงใช้อักษรและปฏิทินซึ่งพบไว้ในเอกสารบางชิ้นของจีนบ่งชี้ให้เห็นว่า ชนชาติในสมัยดึกดำบรรพ์นั้น เป็นเครือญาติหรือบรรพชนเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอีกหลายกลุ่มที่เคยอยู่ร่วมถิ่นในแถบบริเวณนั้น แต่จะสรุปว่าชนชาติที่อยู่บริเวณที่มีได้เป็นจีนแล้วจะต้องเป็นไทเสมอไปนั้น ดูจะไม่เป็นข้อมูลที่ควรรับฟังได้

สำหรับทัศนะที่ว่าชนชาติไทยมีความผูกพันเกี่ยวข้องกับอาณาจักรน่านเจ้าหรือไม่นั้น

¹ James R. Chamberlain. Ibid 7-8: 233-243

² James R. Chamberlain. “A New at the History and Classification of the Tai Languages” Studies in Tai Linguistics in Honour of William J. Gedny. P.58

³ ฌูว์เกวาร์ จันทิวร อื่นกัณณิดและแนวอพยพของไทย ดิอปรกร ปีที่ 24 เล่มที่ 1 มีนาคม 2523 หน้า 94 (อ้างอิงมาจาก Li Fu - Yi (แปล) The History of Lehi)

⁴ สุทัศน์ ศิริรักษ์ (แปล) “วาทกรรมและประวัติศาสตร์ปัจจุบัน : ความเป็นมาของคนไทย” เอกสารหมายเลข 9 การประชุมสัมมนาของสมาคมประวัติศาสตร์ 2525 หน้า 1-5

เฟรเดอริก ไมท์ ตั้งข้อสังเกตสรุปได้ว่า ไทยที่อยู่ผ่านเจ้าจะปรากฏมีโดยบังเอิญ คงไม่ได้เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรขึ้น และคนที่พูดภาษาไทยในอาณาจักรน่านเจ้านั้นไม่น่าจะเกี่ยวข้องโดยตรงทางประวัติศาสตร์กับไทย ที่ตั้งอาณาจักรขึ้นที่สุโขทัย¹

ศรีศักร วัลลิโภคม² ได้แสดงทัศนะว่า แคว้นดาลีและเมืองดาลีฟู คือรัฐและเมืองสำคัญที่สืบทอดทางการเมืองมาจากน่านเจ้าอย่างไม่มีข้อสงสัย เมื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานทางสุโขทัยบ้าง ก็ไม่เห็นมีอะไรที่แสดงว่ามีเจ้านาย ขุนนาง ตลอดจนผู้คนจากน่านเจ้าหนีไปที่สุโขทัยเลย หลักฐานทางสุโขทัย เช่น ศิลางรีก็ ถิ่นแก้วกล่าวถึงกษัตริย์และเจ้านาย เช่น พ่อขุนศรีนาวนัมม และพ่อขุนผาเมือง ที่มีความสัมพันธ์กับทางพันธุภาพ และในสมัยหลังลงมา เช่น สมัยราชวงศ์พระร่วง ก็กล่าวถึงความสัมพันธ์กับบ้านเมืองและผู้คนที่นี่อยู่สุโขทัยขึ้นมา เช่น ในบริเวณลุ่มน้ำแม่ก๊ก แม่น้ำโขง แม่น้ำอุ ที่ล้วนแต่อยู่ในเขตแคว้นที่ต่อมาคือล้านนาและล้านช้างเท่านั้น

ส่วนในด้านหลักฐานทางโบราณคดี ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม และเทคโนโลยีระหว่างน่านเจ้าสุโขทัย ก็ยังชัดเจนว่าไม่มีอย่างแน่นอน จากของเมืองโบราณที่พบในบริเวณที่เคยเป็นน่านเจ้า เช่น เมืองคำห่อ ตั้งอยู่บริเวณที่เป็นเนินสูง แวดล้อมไปด้วยที่ราบลุ่ม ด้านทิศตะวันตกเป็นภูเขาสูง ส่วนด้านตะวันออกลาดลงสู่ทะเลสาบดาลีหรือเออร์ไห่ สามารถมองดูสภาพแวดล้อมโดยรอบได้ โดยเฉพาะเห็นข้าศึกได้แต่ไกล และภายในเขตเมืองไม่ปรากฏพบร่องรอยศาสนสถานแต่อย่างใด

สุชาติ ภูมิบริรักษ์³ ได้เขียนหนังสือชื่อ “สืบประวัติศาสตร์ไทย น่านเจ้า อาณาจักรของใคร” กล่าวถึง ชาวต่างประเทศที่เขียนเรื่องเผยแพร่ว่า ชนชาติไทยเป็นผู้ตั้งอาณาจักรน่านเจ้าขึ้น มีอยู่หลายคน เช่น Terrien de la Coperie ชาวอังกฤษแต่มีชื่อเป็นฝรั่งเศสเขียนเรื่อง “ความเป็นมาของชนชาติขาน” E.Rocher ชาวฝรั่งเศสเขียนเรื่อง “มณฑลยูนนานของจีน” และ “พงศาวดารยูนนาน” H.H.Davies ชาวอังกฤษ เขียนเรื่อง “ยูนนาน – ดินแดนคาบเกี่ยวระหว่างอินเดียกับแอฟริกา” W.A.R. Wood ชาวอังกฤษเขียนเรื่อง “ประวัติศาสตร์สยาม” W.C. Dodd หมอสอนศาสนาชาวอเมริกาเขียนเรื่อง “ชนชาติใด” W.C.Credner ชาวเยอรมันเขียนเรื่อง “การสำรวจทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ในเขตดาลีฟูที่เกี่ยวข้องกันโดยเฉพาะกับปัญหาอาณาจักรน่านเจ้า” ชูจูเก โทชิ ชาวญี่ปุ่นเขียนเรื่อง “ชนชาติส่วนน้อยต่าง ๆ ที่มีน่านเจ้าเป็นศูนย์กลาง” เป็นต้น

สุชาติ ภูมิบริรักษ์ ยังได้อ้างอิงข้อมูลสนามมาสสนับสนุนแนวคิดอีกว่า

อาณาจักรน่านเจ้าเมื่อครั้งนั้น มีสภาพเป็นสังคมทาส เป็นอาณาจักรที่ประกอบด้วยหลายชนชาติ เช่น “อูหมาน” “ไ้ป้หมาน” “หม้งหมาน” (ชนชาติใด) “เหลอหมาน” “ลีซู่หมาน” “ผู่จื่อหมาน” “สินฉวนหมาน” “หลอวี่งหมาน” เป็นต้น

¹ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (แปล) “บทความและประวัติศาสตร์ปัจจุบัน : ความเป็นมาของชนไทย” ออกรวบรวมโดย 9 การประชุมสันนาของสมาคมประวัติศาสตร์ 2525 หน้า 1 - 5

² ศรีศักร วัลลิโภคม “น่านเจ้า - ดาลี หรือน่านเจ้า - สุโขทัย ปัญหาเรื่องคนไทยมาจากไหน” วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2532 หน้า 32 - 33

³ สุชาติ ภูมิบริรักษ์ สืบประวัติศาสตร์ไทย น่านเจ้า อาณาจักรของใคร ? สำนักพิมพ์วรรณกรรมเพื่อชีวิต พิมพ์ครั้งที่ 2 2526

ชนชาติเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างใกล้ชิด แต่ก็มีไว้ว่า จะเกาะกันแน่น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง บางสมัยเมื่อเกิดการแยกตัวกันภายในชนชาติ การต่อสู้กันทางชนชั้น ความอยุติธรรม ไร้ระบบการบูรณาการจากภายนอกชนชาติ การกดขี่ขูดรีดของชนชั้นปกครองอื่นเหล่านี้ ก็ทำให้ชนชาติและเผ่าชนต้องอพยพจากถิ่นที่อยู่เดิม

ในสมัยน่านเจ้า ชนชาติที่มีประวัติอพยพมากที่สุดก็คือ “อุหมาน” ส่วน “ไป๋หมาน” และไตไม่ค่อยอพยพกันมากนัก ในหนังสือ “หยวนลือตี้หลี่จื้อ” กล่าวถึงแต่เพียงว่า ชนชาติไตมีการอพยพใหญ่ครั้งเดียว คืออพยพขึ้นไปทางเหนือ แต่จากสาเหตุใดไม่ปรากฏชัดแจ้ง

นอกจากนี้ สุชาติ ภูมิบริรักษ์ได้กล่าวถึงหนังสือ “หมานซู” ซึ่งบันทึกไว้ ในสมัยน่านเจ้าว่า ชนชาติไตกระจายกันอยู่ใน 3 เขต

เขตที่ 1 อยู่ตอนใต้ของเมืองหย่งชาง(อำเภอเป่าซานในปัจจุบัน) เมืองนี้อยู่ทางตะวันตกของภูเขาเทียนชางซาน ห่างจากหยางเสย์เมย์เมืองหลวงของน่านเจ้าออกไปทางตะวันตกเฉียงใต้ 300 ลี้ (150 กิโลเมตร) เขตนี้มาร์โค โปโลเคยมาถึง เขาบรรยายลักษณะของเผ่าชนในเขตนี้ไว้และเรียกเผ่าชนนี้ว่า Zardandan ซึ่งมีความหมายว่าพวกฟันทอง และว่า “ชาวพื้นเมืองนี้ถือศาสนาบูชารูปปั้น”

ในที่นี้มาร์โค โปโล คงไม่ได้หมายถึงชนชาติไต แต่หมายถึงชนชาติไป๋ มีความอีกตอนหนึ่งเขากล่าวว่า “ผู้คนในถิ่นนี้ไม่มีรูปปั้นและก็ไม่มียัด พวกเขานูชาปฐมบรรพชนแห่งชนชาติ” ในที่นี้เขาคงหมายถึงชนชาติไต

หนังสือ “หมานซู” ก็กล่าวถึงชนชาติไตในเขตนี้ว่า ชอบเลี่ยมฟันทอง บางคนใช้รักทาฟันดำ ใส่เสื้อผ้าด้ายดิบสีดำ ใช้หวายคาดเอว โทกศีรษะด้วยผ้าแดง ผู้หญิงนุ่งผ้าชั้นสีต่าง ๆ ไม่ใส่รองเท้า ชนเผ่านี้เองที่เรียกว่า “จินฉือหมาน” “เฮยฉือหมาน” เป็นต้น

ประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการแต่งกายและกายไว้มของ “จินฉือหมาน” ผิดกับ “อุหมาน” โดยทั่วไปผู้ชาย “อุหมาน” นุ่งกางเกงขายาว ใส่เสื้อสีดำ มีผ้าหรือหนังสัตว์คลุมไหล่ ไ่ว้ผมมวยและไม่สวมรองเท้า ส่วนผู้หญิงใส่เสื้อยาวสีดำ นุ่งกางเกง มีผ้าหรือหนังสัตว์คลุมไหล่ และไม่สวมรองเท้า เช่นเดียวกับผู้ชาย การไว้ผมของผู้หญิง “อุหมาน” มักจะแสกขวาง แล้วมวยไว้ทั้งข้างหน้าและข้างหลัง บางเผ่าก็ปล่อยผม

เขตที่ 2 อยู่ตอนใต้เมืองไคหมาน หนังสือ “หมานซู” บันทึกไว้ว่าเมืองไคหมานอยู่ห่างจากเมืองหลงเหว่ยลงไปทางใต้ในระยะเดินทาง 10 วัน และเมืองไคหมานอยู่ทางเหนือเมืองจิงตงตอนใต้เมืองจิงตงเป็นถิ่นของเผ่าชน “ผู้หมาน” และ “เหอหนี่” ชนชาติไตอยู่ตอนใต้ถิ่นนี้ลงไปอีก เป็นชาว “หมั่งหมาน” (สิบสองปันนา)

เขตที่ 3 อยู่ตามบริเวณลุ่มแม่น้ำสาละวินและอิระวดีในเขตนี้มีเผ่าชนอยู่ 10 เผ่า ล้วนเป็นชนชาติไตทั้งนั้น บางเผ่าเลี่ยมฟันทอง เลี่ยมฟันเงิน ใช้รักทาฟันดำ บางเผ่าสักขาเลย สักตัวลาย สักหน้าลาย

ในบรรดาหนังสือประวัติศาสตร์โบราณของชนชาติอันเช่น “ถังซู” เป็นต้น ไม่เรียกชื่อจริงของชนชาติและเผ่าชนส่วนน้อย แต่กลับตั้งชื่อให้ตามลักษณะภายนอก และการแต่งกาย

“อินถื่อหมาน” (เผ่าชนพื้นทอง) “อินถื่อหมาน” (เผ่าชนพื้นเงิน) “เสยถื่อหมาน” (เผ่าชนพื้นดำ) “ซิวเจียวหมาน” (เผ่าชนสักทาลายก็ถือสักทาลายนั่นเอง)
“ซิวเมี่ยนหมาน” (เผ่าชนสักหน้าลาย) “เหวินเซินหมาน” (เผ่าชนตัวลาย) “ไป้อีหมาน” (เผ่าชนเสื้อขาว) “หมั่งหมาน” (เผ่าชนคนเมือง)

อย่างไรก็ตามนักประวัติศาสตร์จีนยืนยันว่า เมื่ออาณาจักรน่านเจ้าเริ่มตั้งขึ้นนั้น ชนชาติใดยังเข้าไปถึงชายแดนน่านเจ้า เพราะมีถิ่นของชนเผ่า “ผู้หมาน” และ “เหอหนี่” คั่นอยู่ ปลายสมัยน่านเจ้า ชนชาติใดจึงได้รุกขึ้นไปทางเหนือ แล้วยึดเมืองอินเซิง เว่ยหย่วน – และโคหนานของน่านเจ้าไว้ กล่าวได้ว่าชนชาติใดรุกขึ้นไปได้เหนือสุดเพียงเท่านี้ ไม่มีหลักฐานใดที่กล่าวว่า ชนชาติไทยหรือชนชาติใดเป็นผู้ตั้งอาณาจักรน่านเจ้าขึ้น อีกทั้งชนชาติใดไม่เคยอพยพออกไปนอกดินแผ่นดินจีน

สุชาติ ภูมิบริรักษ์กล่าวโดยสรุปว่า

“น่านเจ้า” หาใช่ชนชาติไทยเป็นผู้ก่อตั้งขึ้นใหม่ เจ้าของอาณาจักร
“น่านเจ้า” ที่แท้จริงคือ ชนชาติหยาและชนชาติไป๋ ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่า “อูหมาน” และ “ไป๋หมาน”

ธิดา สาระยา¹ นักวิชาการผู้มีความรู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์จีน อีกทั้งได้ศึกษางานของจิตร ภูมิศักดิ์ ตลอดจนงานของนักวิชาการคนอื่น ๆ แล้วเสนอความคิดเห็นไว้ในหนังสือเรื่อง “กว่าจะเป็นคนไทย” ที่สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นผู้จัดพิมพ์ขึ้น สรุปได้ว่า

ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ เกิดรัฐใหญ่ ๆ ขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ทวารวดี ศรีเกษตร เจนละ จามปา หริภุญชัย น่านเจ้า เวินตัน เป็นต้น ต่างมีการคมนาคมถึงกัน มีการติดต่อค้าขาย มิได้มีการเคลื่อนย้าย ในลักษณะที่เป็นการอพยพ ในเชิงการหนีภัยทั้งถิ่นหนึ่ง แล้วร่อนเร่ลงมาแสวงหาถิ่นที่อยู่กันใหม่ เป็นการโยกย้ายถิ่นฐานตามเส้นทางคมนาคมที่มีมาแล้วแต่เดิม อันเนื่องมาจากกระแสผลักดันด้านการเพิ่มจำนวนประชากรจากท้องถิ่นเดิม หรือไม่ก็เนื่องมาจากการโยกย้ายเข้าสู่บริเวณที่เหมาะสมทางเศรษฐกิจและการคมนาคมกว่าแห่งเดิม

อาณาจักรน่านเจ้าเป็นที่รวมของเมืองสำคัญ ๆ ๖ แคว้น แต่ละรัฐหรือแต่ละแคว้นก็มีผู้คนที่แตกต่างกันในด้านของเผ่าพันธุ์และชนชาติมากมาย มีการรพบึงกวาดคือนผู้คนจากกลุ่มอื่นหรือถิ่นอื่นเข้ามาเป็นทาสหรือแรงงาน เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ

มีการสร้างบูรณาการทางวัฒนธรรมและการเมือง ที่จะให้กลุ่มชนที่หลากหลายชนชาติและเผ่าพันธุ์เหล่านั้น มามีวัฒนธรรมร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาจจะเป็นแรงบีบบังคับที่ทำให้กลุ่มชนชาติบางกลุ่มไม่ยินยอมที่จะรวมตัวด้วย ก็เท่ากับเป็นการผลักดันให้โยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณอื่น ในบรรดากลุ่มคนที่โยกย้ายถิ่นฐานดังกล่าวนี้ ก็น่าจะมีคนที่เป็นชนชาติไท - ไต ปะปนอยู่ด้วย อาจ

¹ ธิดา สาระยา “น่านเจ้าโดยสังเขป” หน้า 45 - 48

เป็นอีกชนชาติหนึ่งในการปกครองของน่านเจ้า เนื่องจากกลุ่มชนชาติไทหรือไตเป็นพวกนิยมการค้าตั้งหลักแหล่งอยู่ตามที่ราบลุ่ม

นอกจากนี้รัฐน่านเจ้า หรือหนานเจาคว่อ เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ถัง มีอำนาจในแผ่นดินจีน ศูนย์อำนาจของหนานเจาอยู่ในเขตมณฑลยูนนาน ปัจจุบันคำว่า “หนานเจา” แปลว่า “เผ่าไต” หนานเจาเกิดขึ้นจากการรวมตัวของชนเผ่าชนชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกอู๋หมานและปี่หมาน ระยะเวลาที่เติบโตช่วงแรกนั้นอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 1337 - 1445 ซึ่งเป็นสมัยที่กษัตริย์ตระกูลหมิงมีอำนาจ หลังจากนั้นค่อย ๆ เสื่อมอำนาจลง มีพวกเจ้าตระกูลผลัดกันมีอำนาจ เช่น ตระกูลเจิ้ง ตระกูลหยาง ที่สำคัญคือ **ตระกูลต้วน** ซึ่งได้ตั้งรัฐใหม่สืบทอดหนานเจาเดิม จนเป็นที่รู้จักกันในนามอาณาจักรต้าหลี่ หรือคาลิฟู จนกระทั่งถูกกองทัพมโกลราชวงศ์หยวนปราบปรามในปี พ.ศ. 1796

พวกไท - ไตในหนานเจากระจายกันอยู่ ๓ เขต คือ ไตเมืองหย่งชาง (เป่าชานปัจจุบัน) ไตเมืองไลหนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางตอนใต้ของเมืองนี้ยังมี พวก “หมิงหมาน” คือสิบสองปันนาอาศัยอยู่ ชนชาติไท - ไตอีกไม่น้อยกว่า ๑๐ เผ่า อยู่บริเวณลุ่มน้ำสาละวินและอิรวดี

เมื่อครั้งมาร์โคโปลโลเดินทางไปถึงตะวันตกเฉียงใต้ของหนานเจา ได้บรรยายถึงชนเผ่า **Lardandan** คือ พวกพื้นทองซึ่งอาจเป็นชนชาติปัลลี้ได้ ในขณะที่พวกไท - ไตก็อยู่ในเขตนี้เหมือนกัน แต่ในหนังสือหมานซุกกล่าวถึงพวกหมานในเขตนี้ว่า ชอบเลี่ยมพื้นทอง ใช้รักทาฟันดำ ใส่เสื้อผ้าดำยัดดิบ สีดำ โปกสีระยด้วยผ้าแดง ในขณะที่ชนชาติไท - ไตทางกลุ่มแม่น้ำสาละวินและอิรวดี เลี่ยมพื้นทอง เลี่ยมพื้นเงิน ทาฟันดำ สักขาลาย สักตัวลาย หน้าลาย

อนึ่ง ถ้าจะพิจารณาอาณาเขตประเทศไทยใน “สมัยฉินไทยเดิม” (ก่อน พ.ศ. 1200) นั้น ไทยมีอาณาเขตโดยประมาณ¹ ดังนี้

ทิศเหนือ จดค้ำนใต้ของมณฑลยูนนาน ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่า ประเทศจอก

ทิศตะวันออก จดค้ำน ตะวันตกของก๊วยโจและกวางสี

ทิศใต้ จดอินโดจีนด้านลาว

ทิศตะวันตก จดค้ำนเหนือของพม่า และมณฑลอัซสัมของอินเดีย

แนวคิดเรื่องถิ่นกำเนิดคนไทย

เมื่อได้พิจารณาทัศนะแนวความคิดการวิเคราะห และการศึกษาในข้อมูลจารึก ทั้งบันทึกและเอกสารของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี นักภาษาศาสตร์ และนักมานุษยวิทยา เกี่ยวกับการสืบค้นความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชนเผ่าไท ซึ่งอาจจะมีหลักฐานจากตำนานทวิภัญไชย ตำนานเชียงแสน ตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนานสิงหนวัติ ฉบับโยนก เชียงใหม่ พงสาวดารเหนือ ไทใหญ่ แสหนวี ล้านช้างและพงสาวดารไทย นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ด้านมนุษยวิทยาได้สรุปเป็นกลุ่มแนวความคิด ทฤษฎีในเรื่อง ถิ่นกำเนิดของคนเชื้อชาติไทได้เป็น 5 กลุ่ม¹ กล่าวคือ

กลุ่ม 1 เชื่อกันว่า คนเผ่าไทอยู่แถบบริเวณมณฑลเสฉวน ผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าและสนับสนุนแนวคิดนี้มีเช่น Terrien de la Couperie² สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ³, ประภาสริ⁴ พระยาอนุমানราชชน⁵, พระยาบริหารเทพธานี⁶, หลวงวิจิตรวาทการ⁷, รอง สยามานนท์⁸ เป็นต้น

กลุ่ม 2 เชื่อว่า ชนเผ่าไทอยู่บริเวณเทือกเขาอัลไต ผู้ค้นคว้าและให้การสนับสนุนแนวความคิดนี้เช่น William Clifton Dodd⁹ W.A.R.Wood⁶, ขุนวิจิตรมาตรา⁷ พระองค์เจ้าจุลจักรพงศ์⁸ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 เชื่อว่า ชนเผ่าไทอยู่กระจัดกระจายเป็นแนวกว้างตั้งแต่ทางตอนใต้ของจีน ทางตอนเหนือของบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แผ่กระจายไปถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือแถบรัฐสัสของอินเดียผู้สืบค้นและผู้ให้การสนับสนุนแนวทัศนะกลุ่มนี้มีเช่น Archibal R. Colquhoun⁹ E.H.Parker¹⁰,

¹ กาญจณี ละดองศรี "ถิ่นกำเนิดของคนไทย : ธรรมเนียมแห่งงานรัฐ" วารสารวรรณศาสตร์ ปีที่ 10 เล่มที่ 2 มิถุนายน 2524 หน้า 14 - 27

² ได้เสนองานเขียนชื่อ The Cradle of The Shan Race ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2428

³ ทรงบรรยชไว้ว่า "แสดงพงศาวดารสยาม" ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2492 และ "ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ" ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ 2477

⁴ ได้เขียนเรื่อง "นิราศเหนือไทเดิม" โดยแบ่งออกเป็น 3 ภาค ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2478 2490 และ 2492 ตามลำดับ นอกจากนี้ได้เสนองานเขียนเรื่อง "บทละครหัวถิ่นไทยและเมืองเก่า" และ "สืบหาสยาม" ในปี พ.ศ. 2491

⁵ ในผลงานชื่อ "The Tai Race : The Elder Brother of the Chinese" เมื่อปี พ.ศ. 2452

⁶ ในงานเขียนเรื่อง "A History of Siam" ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2467

⁷ ในผลงานชื่อ "พหุไทย" ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2471

⁸ ได้เขียนอ้างอิงในผลงานชื่อ "เจ้าชีวิต" เมื่อ พ.ศ. 2502

⁹ นักสำรวจชาวอังกฤษซึ่งได้สำรวจบริเวณแถบนี้และได้เสนอผลงานชื่อ "Chryse" ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2428

¹⁰ เขียนโดยอาศัยตำนานของชนฉบับของเขมรในชื่อ "The old Thai Empire" (น่านเจ้า) ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2437

พระยาประชากรจักรกร¹ Etienne Aymonier², W.W. Cochrane³, Louis Finot⁴, William Credner⁵, Erik Seidenfaden⁶, Wolfram Eberhard⁷, ขจร สุขพานิช⁸, จิตร ภูมิศักดิ์⁹, เฟร เดอริค โมท์¹⁰, ชัย เรืองศิลป์¹¹, Gedney, W.J.¹² เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 เชื่อว่า ชนชาติไทอยู่ในบริเวณที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันผู้ค้นคว้าและผู้สนับสนุนแนวความคิดนี้มี เช่น Pual Benedict¹³, Guaritch Wales¹⁴, สดก แสงวิเชียร¹⁵, Welheim G. Colheim¹⁶, Corieton S. Coon¹⁷, ชิน อยู่ดี¹⁸ เป็นต้น

กลุ่มที่ 5 เชื่อกันว่า คนเผ่าไทอยู่แถบบริเวณหมู่เกาะต่างๆ ในอินโดนีเซียตามแนวคาบสมุทรมลายู หรือบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและค่อย ๆ แพร่กระจายไปทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตอนใต้ของจีนต่อมาจึงได้ทยอยอพยพเข้าสู่ดินแดนไทยปัจจุบัน ผู้ค้นคว้าและผู้สนับสนุนแนวความคิดนี้มี เช่น สมศักดิ์ พันธุ์สมบุญ¹⁹, ศรัศิกร วลิลโคดม²⁰, สุจิตต์ วงษ์เทศ, Ruth Benedict²¹ เป็นต้น

กล่าวกันว่าชนชาติไทสืบเชื้อสายมาจากชาติ เขวโบราณ ชาวจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น เรียกชนชาติไทว่า เตียนเขว, ส้านหรือ ดาน, เหล่าหรือจิวเหล่า ต่อมาเรียกว่า ฟินทอง ฟินดำ หมาง หมาน เลี้ยวขาว ในสมัยราชวงศ์ถัง ช่ง เรียกเลี้ยวขาวในสมัยราชวงศ์หยวน และเปลี่ยนไปใช้คำว่า อี้, ไป๋ตี้, ไป๋ตี้หรือป้อตี้ ในสมัยราชวงศ์ซ่ง²² ทงแกม นาดจ่านง ได้เขียน “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชนชาติไทในจีน” ว่า

¹ ในผลงานชื่อ “พงศาวดารโยนก” เมื่อ พ.ศ. 2441-2442

² ในผลงานชื่อ “Le Cambodge” (กัมพูชา) เมื่อ พ.ศ. 2443

³ ได้เสนอผลงานค้นคว้าชื่อ “The Shan” ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458

⁴ ในงานเขียนชื่อ “Note d’ Archeologic Cambodien” ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2464

⁵ ได้เสนอผลงานชื่อ “Cultural and Geographical : observation made on the Tali (Yunnan) Region with special to the Nan Chao Problem”

⁶ ในผลงานชื่อ “The Thai People” Vol 1 พิมพ์ในปี พ.ศ. 2501

⁷ ได้เขียนงานชื่อ “A History of China” เมื่อปี พ.ศ. 2493

⁸ ได้เสนอผลงานชื่อ “การค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทยบางตอน” เมื่อ พ.ศ. 2504 และ “อินทนิลและकरणพหของเผ่าไทย” เมื่อ พ.ศ. 2514

⁹ ในงานเขียนชื่อ “ความเป็นมาของคำ ฮาน ไทย ดาว และขอม และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ” ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2519

¹⁰ ในงานค้นคว้าชื่อ “Problems of Thai Prehistory” ซึ่งตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2509

¹¹ ในผลงานชื่อ “ประวัติศาสตร์คนไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25” ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2513

¹² ในผลงานเรื่อง “Note on Tai Nuea” ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2519

¹³ ในผลงานการค้นคว้าชื่อ “Tai Kadai and Indonesia a new alignment in Southeast Asia”

¹⁴ ในงานเขียนชื่อ “Further Excavation at Pong tuk (Siam)” ได้ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2479

¹⁵ ในงานค้นคว้าชื่อ “รายงานชิ้นต้นถึงลักษณะโครงการกระดูกมนุษย์สมัยใหม่ทีพบที่หมู่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2519

¹⁶ ในผลงานชื่อ “Thailand and Prehistory” ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2507

¹⁷ ในงานเขียนชื่อ “The Story of Man” ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2509

¹⁸ ในงานค้นคว้าชื่อ “สมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยในประเทศไทย” พิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2510

¹⁹ ได้ศึกษาในทางารแพทย์โบราณเรื่องหูต่อ เมื่อปี พ.ศ. 2506 ในผลงานเรื่อง “มนุษย์ดึกดำบรรพ์ไทย”

²⁰ ศรัศิกร วลิลโคดม “น่านเจ้า – ดาลี หรือน่านเจ้า สุโขทัย ปัญหาเรื่องคนไทยมาจากไหน” วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2532 หน้า 32 – 33

²¹ ในผลงานชื่อ “Anthropology” ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2485

²² ทงแกม นาดจ่านง “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชนชาติไทในจีน” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 56

ชนเผ่าไทที่อาศัยอยู่ในประเทศจีน มีลักษณะภาษาและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันมีอยู่ 9 เผ่า ได้แก่ จ้วง ปู้ยี้ ตัง ลู่ย๋ มู่เหล่า เหม่าหนาน หลี เกอเหล่า และลาเกีย¹ และก่อนที่จะแยกออกเป็นเผ่าช้อยนั้น รู้จักกันในนาม อาณาจักรโกสัมพี โดยมีเมืองมาว ซึ่งเก่าแก่ที่สุดเป็นศูนย์กลางและมีเมืองแสนหวี, ลิ่งกุ, ตี้, นาย เป็นเมืองชุมชนใหญ่ (จีนเรียก เจียวต๋างหมี่)

จิตร ภูมิศักดิ์ เสนอข้อคิดที่ว่า โกสัมพี เป็นภาษาพม่า ว่า ไกซานบิ ซึ่งแปลว่า เมืองซานทั้งเก้า หรือเมืองไตทั้งเก้า² (ไก=เก้า, ซาน=ไต, บิ=เมือง, ประเทศ)

ชนเผ่าที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาไทยมี ไทย ลาว กลุ่มไท ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือของ เวียดนาม ภูฏาน ของพม่า แถบมณฑลยูนนานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียในภาคใต้และ ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน เฉพาะชนเผ่าตระกูลภาษาไทย ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคใต้ของจีน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในมณฑลกว่างตุง กวางสี กุ้ยโจว ส่วนในภาคตะวันตกเฉียงใต้ มีอยู่ในมณฑลยูนนานเท่านั้น³ ซึ่งถ้านับจำนวนชนเผ่าตระกูลภาษาไทยทั้งหมดในประเทศจีน ตามที่ได้มีการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2525 จะมีอยู่ประมาณ 18,867,000 คน โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 8 เผ่า ได้แก่ จ้วง ปู้ยี้ ไท(ไต) หลี ลู่ย๋ มู่เหล่า ตังและเหม่าหนาน⁴ ซึ่งตามเอกสารโบราณของจีนกล่าวว่าชนเผ่าทั้ง 8 เผ่า นำ้จะมาจากกลุ่มชนเผ่าไปโยะ (เยร้อยเผ่า) ที่มีอายุประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว⁵

จากการศึกษาชนเผ่าตระกูลภาษาไทยทั้ง 8 เผ่า ของเจีย แยนจง⁶ สรุปได้ว่าชนเผ่าจ้วง อยู่กระจัดกระจายหลายมณฑลแต่ส่วนใหญ่จะอยู่มณฑลกว่างสี มีประชากรประมาณ 13,370,000 คน ชนเผ่านี้เรียกตนเองว่า “ผู้จ้วง” หรือ “ผู่จ้วง” แบ่งเป็น 7 สาขา ได้แก่ ผู้เหวียด ลู่ย๋ ลู่ยี้ ผู้ไท ลู่ฉั่น ลู่ฉ่าน และผู้ต่าย และมีภาษาถิ่นถึง 12 ท้องถิ่น ชนเผ่าปู้ยี้ มีอยู่ทั้งในมณฑลกุ้ยโจวและยูนนาน รวมประมาณ 2,220,000 คน ลักษณะวัฒนธรรมค่อนข้างสูง มีสถาปัตยกรรมและภาษาพูดของตนเอง โดยเฉพาะ และชอบการร้องรำทำเพลง โดยเฉพาะ “จ้วง” มีประเพณี วัฒนธรรมเฉพาะ เช่น การร้องเพลง พิธีบูชาเทพ เป็นต้น พบว่าในปัจจุบันมีชาวจ้วงอยู่หนาแน่นเกือบทุกหมู่บ้านในมณฑลกว่างสี

ชนเผ่าไท(ไต) มีประมาณ 839,000 คน อยู่ในมณฑลยูนนานเท่านั้น ชนเผ่าไท(ไต) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มไทเหนือหรือกลุ่มไทใหญ่ ซึ่งเคยตั้งอาณาจักร “โกสัมพี” ในสมัยโบราณ ซึ่งมีเมืองมาวตั้งอยู่ แถบชายแดนจีนต่อภูฏานเหนือของพม่า ต่อมาแตกแยกออกเป็นหลายเมือง เช่น เมืองซอน เมืองตี้ เมืองวัน เมืองแจ้ฝาง เป็นต้น โดยขึ้นตรงต่อทางการยูนนานของจีน

ชนเผ่าหลืออาศัยอยู่บนเกาะไหหลำ มณฑลกว่างตุง มีประชากรประมาณ 810,000 คน บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ชนเผ่านี้เรียกตนเองว่า “ชนเผ่าไท” ชนเผ่าลู่ย้ออาศัยอยู่ในมณฑลกุ้ยโจว และ

¹ ทองแถม นาดำจัน “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชนชาติไทในจีน” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 49

² จิตร ภูมิศักดิ์ “ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ” หน้า 284

³ เจีย แยนจง “ชนเผ่าตระกูลภาษาไทยในประเทศจีน” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 20

⁴ ค

⁵ อ.ค. หน้า 20 - 21

⁶ อ.ค. หน้า 20 - 35

กวางสี มีประชากรประมาณ 280,000 คน ชนกลุ่มนี้นับถือผีบรรพบุรุษ ศิบ้านผีเมือง ชนเผ่ามู่หล่าว อาศัยอยู่ในมณฑลกวางสี มีประชากรราว 90,000 คน ชนเผ่านี้เรียกตนเองว่า “มู่ล่า” นิยมใช้ชื่อสกุลเดียวกัน บริโภคข้าวโพด ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว เป็นอาหารหลัก ชนเผ่าเหมานาน อยู่ในเมืองเหมานานมณฑลกวางสี มีประชากรราว 38,000 คน ชนเผ่านี้มีการผสมผสานกับคนจีนค่อนข้างมาก

- ๕ -

ความเกี่ยวพันระหว่างชนเผ่าไท

ด้วยชนชาติไทเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ มีอำนาจมาแต่ยุคดึกดำบรรพ์ มีอาณาบริเวณในการตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่กระจัดกระจายตามลุ่มน้ำต่างๆ โดยยึดการเพาะปลูกเป็นปัจจัยหลัก ชนเผ่าไทอาจแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 2 กลุ่ม คือ **กลุ่มไทใหญ่** และ**กลุ่มไทน้อย**

กลุ่มไทใหญ่ตั้งภูมิลำเนาอยู่แถบบริเวณด้านเหนือของพม่า ที่เรียกกันว่า **รัฐฉาน (Shan)** จีนเรียกว่า “ซัน” ซึ่งแปลว่าภูเขา อาจหมายถึงชนชาติที่มาจากภูเขา

ส่วนกลุ่มไทน้อยเรียกกันว่า “เป-อี” แยกเป็นเผ่าย่อยๆ ได้หลายสาขา เป็นต้นว่า ไทขาวหรือผู้ไท ตั้งนิวาสถานอยู่ในมณฑลยูนนาน ไทลื้อ อยู่ในมณฑลยูนนานตอนใต้และเชียงตุง ไทข่า(จงเจีย) และไทน้ำ อยู่ในมณฑลกุยจิ๋ง ไทหนุง (หนุง) อยู่ในมณฑลกวางสี ไทเลี้ยว อยู่ในมณฑลเสฉวน ไทข่า ไทหมินเจีย และแม้ว อยู่ในจีน ไทฮ้ายลาว อยู่ทางตอนเหนือของอินโดนีเซียและไทอาหม อยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งมีสาขาเผ่าไทอีกไม่ต่ำกว่า 30 กลุ่ม¹ ซึ่งไทแต่ละเผ่าจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งสิ้น ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

การที่ชนเผ่าไทได้แตกแยกออกเป็น กลุ่ม เผ่า หรือเหล่านั้ อาจจะเป็นด้วยเพราะการอยู่ห่างไกลกันประการหนึ่ง หรือด้วยนโยบายเกี่ยวกับการปกครองการเมืองประการหนึ่ง ด้วยการอพยพโยกย้าย อีกประการหนึ่ง พงศาวดารจีนบันทึกไว้เมื่อปี พ.ศ.1300 ว่า ชนเผ่าไท ในอาณาจักรน่านเจ้า ได้แบ่งแยกตนเองออกเป็นแว่นต่าง ๆ คือ โกสัมพี (แสนหวิ) จุฬณี (ตังเกี๋ย) โพสาลี หรือฉินปุระ อัสสัม และโยนกเชียงแสน² และตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 8 เป็นต้นมา ชนเผ่าไทยังแบ่งออกเป็นอาณาจักรเล็ก ๆ อีกและแต่ละอาณาจักร ก็มีเจ้าเมืองปกครอง เช่น ตั้งอาณาจักรโมกวง³ เรียกตนเองว่า **ไทใหญ่** ตั้งกลุ่มไทขาว ไทดำ ในตังเกี๋ย ตั้งอาณาจักรลื้อ ในเขตยูนนาน⁴ ไทไท่ ไทต่อน(ไทขาว)

¹ ล้อมเพ็ รอนเซ็นด์ และอุดม ประมวลวิทย์ ประวัติการต่อสู้ของบรรพบุรุษไทย หน้า 16 - 17

² ขุนวิจิตรมาตรา หลักรไทย หน้า 7 - 76

³ อยู่ใกล้เมืองพะโคในเขตประเทศพม่า เมื่อพม่ารบชนะจึงตั้งชื่อเป็นรัฐฉาน

⁴ ปัจจุบันเรียกเขตนั้ว่า สิบสองปันนา

ไทดำ ไทแดง ไทนอง ไทโส ในดินแดนประเทศเวียดนาม ไทลาว ไทลื้อ ในประเทศลาว และไทยสยามในประเทศไทย¹

ข้อมูลต่อมาปรากฏว่า ชนเผ่าไทเรียกตนเองในหลายชื่อ เช่น ไทย ไค ไทไปลี ไค มอย ไทท้วง โด (หรือ ไค) อ้ายลาว คำนี้² นอกจากนี้ยังเรียกชนเผ่าไทแตกออกไปอีกหลายชื่อด้วย เช่น ลาว มลาว ชาน ลอ ลู ลูน ไทมาน ไทแจ ไทหลวง ไทใหญ่ ไทน้อย ไทเมา ไทเหนือ ไทลอย ไทใต้ ผู้ไท ผู้นอง ผู้นุง ผู้มาน ผู้ซุ ผู้ชัย ผู้เอน ผู้ใหญ่ ผู้ซ้อย พวน ไป ปา ขอย อัน(หรือ หัว) ไป แชน ตูแชน มินเซียว ขอยเซียว ชุงเซียว เจี้ยว สยาม³ เป็นต้น

อนึ่งยังมีหลักฐานจดหมายเหตุของราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (พ.ศ. 357-551) เรียกชนเผ่าไทว่า “เทียนยวี่” (Tien Yuch)⁴ นอกจากนี้ยังปรากฏชนเผ่าไคในบันทึกสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง โดยเรียกชื่อชนเผ่าไคแตกต่างกัน เป็น “พันเงิน” “พันทอง” “พันดำ” “มั่งมัน” (Mang Man) และ “ซุชชาว” ซึ่งสังเกตจากลักษณะการตกแต่งพื้นและการสักตามร่างกาย โดยในเวลานั้นชนเผ่าไทรวมอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรน่านเจ้า⁵

แต่ในเอกสารจีนสมัยโบราณ จีนเรียกชื่อ ชนเผ่าไท ในหลายชื่อ เช่น เซียน เสียน เซียม เสียม เสี้ยน เวียนก๊ก เสียมก๊ก หลอก๊ก หลอกก๊ก เซียมหลอ เสียมหลอ เซียนหลอ เสียนหลอ เสียมหลอก๊ก หลอหู่⁶ เป็นต้น

จากการสืบค้นโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ นิรุกติศาสตร์ และภาษาศาสตร์ของ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ทราบแนวความคิดเกี่ยวกับคำที่เรียกชนไท หรือ ไตนั้น เรียกต่างไปแต่ละท้องถิ่นกล่าวคือ พม่าเรียกชนเผ่าไทว่า ฉาน(Shan) มอญเรียกว่า เซม ส่วนคนในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่เรียกชนชาติไทว่า ชาม ฉาน ชาน เซียม ชัยาม เสียม บ้างและในภาษาจีนเรียกว่า ซาน ส้าน สำหรับคนไทโดยทั่วไปและเรียกเซียม สำหรับไทยสยาม⁷

คำว่า “เสียม”(Siam) แปลว่า หมูบ้าน เช่นเดียวกับคำว่า “เสิชะ”(Sich) และ “เสียน”(Sien) ซึ่งนิยมใช้เป็นคำนำชื่อ ทางภูมิศาสตร์ในมณฑลยูนนาน กวางตุ้ง และกวางสี⁸

ทักยิม อินทโยธา⁹ ได้เสนอข้อคิดเกี่ยวกับคำว่า “เสียน” ว่าพบ “ในบันทึกภูมิประเทศและจารึกประเพณี เงินหล้า(เขมร)” ซึ่ง โจ้วต้ากวน ชาวจีนที่เคยมายเงินหล้าในปี พ.ศ. 1838 ในงานเขียนของโจ้วต้าก

¹ จักรกัณฑ์ จันทวิ “ถิ่นกำเนิดและแนวอพยพของไท” ศิลปการ ปีที่ 24 เล่มที่ 1 มีนาคม 2523 หน้า 94 – 95

² พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พงศาวดารไทยใหญ่ เล่ม 1 หน้า 4

³ ค.

⁴ History Records, Vol.123 “The History of Ta - Wan”

⁵ Fan Chuo of the Tang Dynasty : Book of the Savages “No. 4 Terminology and Category.” A New History of the T'ang Dynasty, Vol.22 “A History of the Southerners”

⁶ ประพัฒน์ ตรีณรงค์ “เลอก๊ก” ศิลปการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 มกราคม 2524 หน้า 44

⁷ จิตร ภูมิศักดิ์ ๑.ค. หน้า 236 – 295

⁸ จีน อู่ตี “บุตกำเนิดของคนไทย” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ : คนไทยอยู่ที่ไหนบ้าง ธันวาคม 2530 หน้า 19

⁹ ทักยิม อินทโยธา “แย้งข้อสรุปของคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยที่ว่า “เสี้ยน”” ในเอกสารราชวงศ์ชานหมยเต็ง สุโขทัย

ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2530 หน้า 24 – 31

วาน เมื่อกลับประเทศจีนในปี พ.ศ. 1840 มีทั้งคำ “เสียน” “หลอหู”(ละโว้) และ “เสียนหลอ” โดยพยายามพูดถึงทิศทางของเสียนหลอ ว่าอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเงินหล้า(เขมร)

อนึ่งในประวัติศาสตร์ราชวงศ์หยวน กล่าวถึงอาณาเขตของเจียวจิวว่า ติดต่อกับ เงินหล้า จามยูนนาน เสียน และ พม่า ต่อมาได้มีการชำระประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์หยวนขึ้นในปี พ.ศ. 2463 โดยเขียนถึง “เสียน” ก่อนข้างชัดเจนว่า ทิศเหนือติดต่ออาณาจักรมเหสีแปดร้อย(ล้านนา) ทิศตะวันออกจดอันหนาน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดพม่า และกล่าวว่า หลอหูอยู่ทางใต้ของเสียนซึ่งมีอาณาเขตติดต่อทะเล

ในจดหมายเหตุราชวงศ์เซ็ง ชำระเมื่อปี พ.ศ. 2320 กล่าวถึง “เสียน” ว่า มีภูเขาใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ “ในบันทึกย่อเล่าชาวเกาะ” ของ วังค้ำยวน กล่าวว่า “เสียน” กับ “หลอหู” รวมกันในปี พ.ศ. 1892 โดยที่ “เสียน” มีกองทัพเรือ และใน “บันทึกของหนานไห่” ซึ่งเขียนระหว่าง พ.ศ. 1840-1850 เติ้นด้านเงิน บรรยายว่า “อาณาจักรเสียนปกครองซ่งสุ่ย สุกูไค”

จากหลักฐานดังกล่าวข้างต้น ก็ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่อีกว่า “เสียน” นั้น เรียกอาณาจักรสุโขทัย อโยธยา หรือสุวรรณภูมิ หมายถึงอาณาจักรทั้งหมดรวมกัน หรือบ่งชี้เฉพาะกลุ่ม มีข้อสงสัยกล่าวว่า ชาวมาเลเซียโบราณเรียกคนไทยว่า “เสียม” ชาวปัตตานีเชื้อสายมาเลย์เรียกว่า “สียะ” และอาจออกเสียงเสียมโดยเปล่งเสียงซ้ำๆ เป็น สียัม หรือ สยาม แต่ถึงแม้จะออกเสียงอย่างไรก็ตาม คำดังกล่าวก็น่าจะหมายถึงชาวไทยทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นสุโขทัย อโยธยา หรือที่อื่นๆ ซึ่งรวมเรียกว่า อาณาจักรสยาม

เกี่ยวกับคำว่า “เสียม, สยาม ” จิตร ภูมิศักดิ์¹ ได้เสนอทัศนะวิเคราะห์โดยสรุปว่า เป็นคำที่ใช้เรียกชนชาติ “ไท” ซึ่งไม่จำกัดขอบเขตทางการเมืองและสังคม² ฉะนั้นคำเสียม หรือสยามที่ปรากฏในภาพสลักนูนต่ำ ซึ่งพบที่ระเบียงชั้นนอกด้านใต้ซีกตะวันตกของนครวัด อันเป็นภาพกระบวนทัพของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 และในภาพสลักนั้นมีกองทัพทหาร มีนายกองขึ้นถือธนูอยู่บนหลังช้าง โดยได้ภาพมีอักษรจารึกไว้ว่า

เนะ สย้า กุก.
(นี่ เสียม กุก)

๑๓๑ สฺยิ๊ กุกิกิ

ผู้คนในภาพสลักดังกล่าว จิตร ภูมิศักดิ์³ ลงสรุปว่า ต้องเป็นคนไทแถบลุ่มแม่น้ำก หรือคนไทแห่งอาณาจักรเงินยางเชียงแสน ซึ่งกำลังเจริญรุ่งเรืองมากในช่วงเวลานั้น⁴ และจากภาพสลักนี้เอง ผู้สลักก็ควรจะใจใส่ชื่อชนชาติลงว่า เป็นคน “สยาม” ซึ่งมีบ้านเมืองอยู่ที่แม่น้ำก เมื่อพิจารณากระบวนทัพ ตลอดจนรายละเอียดของเครื่องแต่งกายแล้ว ทำให้เห็นว่าเชื่อกันว่าเป็นกองทัพของชาวเสียม

¹ จิตร ภูมิศักดิ์ ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ หน้า 70

² ด.

ราชอาณาจักรเงินยางเชียงแสนแห่งลุ่มแม่น้ำกก ที่มีขุนเจืองเป็นนายทัพ, โดยได้ส่งมาช่วยงานศึกของพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ 2 ในฐานะที่เป็นไมตรีกัน'

นอกจากนี้ยังมีข้อปรากฏในตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนานสิงหนวัติ ตำนานอุรังคธาตุ และพงศาวดารล้านช้าง ซึ่งเป็นกลุ่มตำนานที่ชี้ชัดถึงการอพยพผู้คนเผ่าไท จากบริเวณหนึ่งไปสู่อีกบริเวณ เช่น ในตำนาน “หนองกระแสนลวง” กล่าวถึงการเดินทางมาตั้งถิ่นฐานของผู้คนเผ่าไท โดยอาศัยลำน้ำต่าง ๆ เช่น ลำน้ำโขง ลำน้ำอู ลำน้ำกก ลำน้ำงึม ลำน้ำมูล ลำน้ำชี² เป็นต้น

- ๖ -

นวนิยายเรื่องลำน้ำและการเพาะปลูกข้าว

เป็นที่น่าสังเกตว่า ชนเผ่าไทนิยมการตั้งถิ่นฐานตามแนวลำน้ำ อันเป็นเหตุปัจจัยให้ชนชาติจีนเรียกชนเผ่าไทว่า “ฮ่าน” หรือ “ฮั่น” ซึ่งมีความหมายว่า “ลุ่มแม่น้ำ” และความหมายนี้มีลักษณะสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาติไท ซึ่งนิยมตั้งภูมิลำเนาขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่ม เพื่อดำรงชีพในการกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลที่เป็นหลักฐานสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวปรากฏอยู่ในตำนานและพงศาวดารต่างๆ เป็นต้นว่า

พงศาวดารของชาวไทมาว ไทอาหม ไทล้านช้าง³ ดังเช่นในพงศาวดารล้านช้างเริ่มต้นว่า

“...อยู่เมืองบนบ่แก้วน่ แวน่เมืองฟ้าเป็น...เมืองลุ่มลิดเลียง เมืองเที่ยงคัก

ค้อย อยู่สร้างเมืองลุ่มกินปลา เอ็ดนาเมืองลุ่มกินข้าว....”⁴

การ “เอ็ดนา” และ “เมืองลุ่มกินข้าว” ตามที่ปรากฏในพงศาวดารล้านช้างนั้น จะเห็นได้ว่า ชนเผ่าไทมีลักษณะร่วมเหมือนกัน เกี่ยวกับการทำนาปลูกข้าวที่ต้องใช้น้ำหล่อเลี้ยงเป็นแบบนาดำ มิใช่นาหว่าน หรือข้าวไร่ และพบว่า มีการปลูกข้าวกันมานานกว่า 7000 ปีมาแล้ว โดยเริ่มที่ภาคใต้ของจีน⁵

ชาวจีนได้บันทึกไว้ราวศตวรรษที่ 9 ว่า ชนชาติไททำนาปลูกข้าว โดยใช้ควายและช้างไถนา มีการใช้ระบบชลประทานทดน้ำ⁶ เข้าใจว่าข้าวที่เผ่าไทนิยมปลูกกันนั้นมีหลายชนิด ข้าวเจ้าและข้าวเหนียว คงเป็นชนิดสำคัญ ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ยังรู้จักจับสัตว์น้ำเป็นอาหาร ตลอดจนถนอมอาหารไว้กินในฤดูที่ขาดแคลนอีกด้วย

¹ จิตร ภูมิศักดิ์ ความฝันของค่านิยม ไทย ลาว และเขมร และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ หน้า 123

² กาญจน์ ละออศรี “การค้นคว้าเรื่องถิ่นกำเนิดของคนไทย” เอกสารหมายเลข 3 ในการประชุมของสมาคมประวัติศาสตร์ 2525 หน้า 22

³ ด

⁴ พงศาวดารล้านช้าง ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 หน้า 48

⁵ เจีย แชนของ “ตระกูลไทได้แม่น้ำแยงซีในอดีต” คือวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 38

⁶ ทองแดง นาด่าน “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชนชาติไทในจีน” คือวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 56

ด้วยเหตุที่คนเผ่าไทนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลำน้ำประกอบอาชีพทำนาทำไร่ และจับสัตว์น้ำเป็นอาหารจึงต้องปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มชุมชนใกล้แม่น้ำ ริมคลอง หนองบึง และตัวบ้านก็ยกพื้นได้สูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก และไว้ใช้ประโยชน์ในการเก็บเครื่องมือ เครื่องใช้ในการกสิกรรม รวมไปถึงการกั้นบริเวณพื้นที่เป็นคอกสัตว์ มี วัว ควาย เป็ด ไก่ เป็นต้น ลักษณะวัฒนธรรมดังกล่าวจะพบเห็นได้ทั่วไปในกลุ่มชนเผ่าไทซึ่งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโขง เช่น ชาวไทลื้อ ในเขตสิบสองปันนาของจีน, กลุ่มน้ำสาละวินในหมู่ไทฉานในเขตพม่า, กลุ่มน้ำพรหมบุตรมี ไทอาหม ไทคำดี ไทโนรา ไทฮ้ายตอน ในเขตอินเดีย, ไทดำ ไทขาว ไทโส ไทนอง แถบลุ่มน้ำแดง และลุ่มน้ำดำทางตอนเหนือของเวียดนาม เป็นต้น

- ๓ -

วัฒนธรรมภาษา

ภาษาตระกูลไท เป็นตระกูลภาษากลุ่มใหญ่ กล่าวกันว่า คนที่พูดภาษาไททั้งหมดมีประมาณ 100 ล้านคน¹ อยู่กระจัดกระจายกันในประเทศต่างๆ ประเทศไทยจะมีจำนวนมากที่สุด รองลงไปก็มีสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหพันธ์สาธารณรัฐพม่า เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย อินเดีย และเกาะไต้หวัน ตามลำดับ Boas กล่าวว่า

“เมื่อมองด้านหนึ่งเราจะเห็นว่า ความเข้าใจลึกซึ้งในชาติพันธุ์วิทยา
ไม่อาจได้มาโดยปราศจากความรู้ภาษาในเชิงปฏิบัติ และเมื่อมองอีกด้านหนึ่ง
เราก็จะเห็นแนวคิดพื้นฐานซึ่งแสดงออกในรูปของภาษามนุษย์ ก็มีได้แตกต่าง
ไปจากปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์เลย นอกจากนั้นเรายังเห็นได้ชัดว่า ลักษณะ
เฉพาะตัวของภาษาทั้งหลายนั้น สะท้อนออกมาในโลกทัศน์และ
ขนบธรรมเนียมของมวลมนุษยชาติต่างๆ ในโลก”²

ถ้าจะแบ่งกลุ่มผู้คนที่พูดภาษาในตระกูลไท-ลาว ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่แถบบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพิจารณาในแง่ความแตกต่างตามสภาพภูมิศาสตร์ และลำน้ำ เป็นเกณฑ์แล้ว อาจแยกได้ 4 กลุ่ม³ ได้แก่ กลุ่มแม่น้ำโขง คือแถบบริเวณตั้งแต่สิบสองปันนา มณฑลยูนนานในจีน ผ่านตอนเหนือของพม่า, ตอนเหนือของลาว, ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย กลุ่มแม่น้ำสาละวิน ได้แก่ ถิ่นฐานตั้งแต่ตอนเหนือของพม่าเข้าไปยังลุ่มน้ำพรหมบุตร แคว้นอัลสัมของอินเดีย กลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ในเวียดนามและอยู่กระจัดกระจายเป็นบริเวณกว้าง ตั้งแต่ตอนเหนือของ

¹ วิไลวรรณ ขนิษฐพันธ์ อินถ์กนิชของบทไท : การศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ เอกสารหมายเลข 6 หน้า 2

² Boas, Franz, 1964 Linguistics and Ethnology. In Dell Hymes (ed.), Language and Society. New York : Harper and Row . Originally 1911 . In Franz Boas (ed.), The Introduction of Handbook of American Indian Languages, Washington D.C. Smithsonian Institution.

³ สุจิตต์ วงษ์เทศ “ศิลปวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของผู้คนในตระกูลไท-ลาว กลุ่มต่างๆ “ ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530 หน้า 112

เวียดนามต่อแดนไปในบางส่วนของจีน และ กลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ กลุ่มชาวไทยที่อยู่ในประเทศไทย

นักภาษาศาสตร์กลุ่มภาษาไทย¹ ได้ศึกษาพิจารณาคำศัพท์และแนวทางวิวัฒนาการของเสียง ตลอดจนสภาพทางภูมิศาสตร์ โดยได้พยายามสรุปว่า ภาษาตระกูลไท จำนวนออกได้ 3 สาขา ได้แก่ สาขาเหนือ กลาง และ ตะวันตกเฉียงใต้

สาขาเหนือเป็นกลุ่มที่อยู่เหนือสุด มีอาณาบริเวณอยู่แถบตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน อัน ได้แก่ มณฑลยูนนาน กวางสี และ ไกวเจา

สาขากลาง มีอาณาบริเวณอยู่ชายแดนจีน-เวียดนาม บริเวณเมืองเคื่อง, หลักเฉิน, เกาบัง, เมืองไล, เมืองลา, เมืองเลา

สาขาตะวันตกเฉียงใต้ มี ไทย ลาว พม่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย เขมร และ มาเลเซีย

ภาษาไทยหรือคำไต เป็นตระกูลภาษาในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีผู้พูดอยู่ใน 8 ประเทศด้วยกัน ได้แก่ ไทย จีน เวียดนาม พม่า อินเดีย เขมร ลาว และ มาเลเซีย²

เมื่อคำนวณดูประชากรเผ่าไท ที่ยังพูดภาษาตระกูลไท อยู่ในดินแดนต่างๆ นั้น มีอยู่ไม่น้อยกว่า 100 ล้านคน³ จากสถิติล่าสุดของจีนเมื่อปี พ.ศ. 2528 มีประชากรไทในประเทศจีน 18,996,138 คน (บูยี่ 2,120,469 คน) ไทลื้อและไทเหนือ 839,797 คน ดัง 1,425,100 คน หลี 817,562 คน เหมานาน 38,135 คน มู่หลาว 90,426 คน ต่วย 286,487 คน และจ้วง 13,375,162 คน ในเวียดนามเหนือสถิติเมื่อปี พ.ศ. 2503 และ ปี พ.ศ.2521 มีประมาณ 2,113,000 คน (ไทโห้ 850,000 คน, ไทขาว ไทดำ 385,191 คน ไทนอง 535,000 คน เกาลั่น 22,543 คน ไทโย้ย 16,429 คน ไทลื้อ 1,261 คน)

¹ Li Fang Kuei A Tentative Classifications of Tai Dialects, 1962

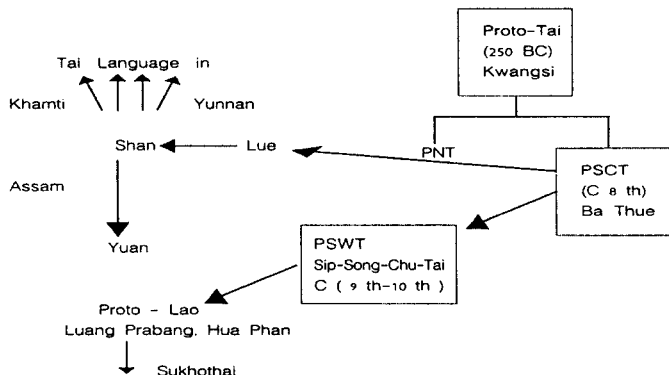
² เรืองเดช ปิ่นเชื้อนชัย ภาษาอินตระกูลไทย หน้า 1

³ ประเสริฐ ณ นคร "ถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าไท" เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525 หน้า 1

ถ้อยคำไทกลุ่มต่างๆ ที่ยังคงใช้อยู่ปัจจุบัน

ภาษาตระกูลไท หรือคำไตนี้ นักภาษาได้พยายามแบ่งออกเป็นกลุ่ม 5 กลุ่มตามสภาพภูมิศาสตร์¹ กล่าวคือ กลุ่มตะวันตก, กลุ่มใต้, กลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง, กลุ่มที่ราบสูงกลาง และกลุ่มตะวันออก

วินัย พงศ์ศรีเพียร² ได้เสนอแผนภูมิแสดงการอพยพของคนไทย โดยอาศัยแนวทางภาษาศาสตร์เป็นเกณฑ์พิจารณาว่า คนเผ่าไทน่าจะอพยพแยกออกเป็น 2 สาขา กล่าวคือ

ถ้อยคำภาษาไทยกลุ่มคำต่าง ๆ ดังกล่าว วิลเลียม คลิฟตัน ด็อดด์³ ได้เคยแบ่งกลุ่มชนเผ่าไทตามลักษณะอักษรที่ใช้กันออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ใช้อักษรไทยประเทศ, กลุ่มอักษรขวน, กลุ่มอักษรลาวตะวันออก, กลุ่มอักษรไทเหนือ, กลุ่มที่ใช้อักษรเงี้ยว, กลุ่มอักษรไทคำตี้, กลุ่มอักษรไทอาหม และกลุ่มที่ใช้อักษรไทคำ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีอักษรใช้ ได้แก่ กลุ่มไทน้ำ, ไทลาย, ไทหลวง, ไทฮ้อย, ไทให้, ไทนุง, ไทซอง, ไทจุง เป็นต้น

ข้อมูลบันทึกเกี่ยวกับภาษาตระกูลไทที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์⁴ ทรงนำเสนอไว้ในพงศาวดารไทใหญ่ว่า

ชนเผ่าไทมีหนังสือที่ใช้แตกต่างกันถึง 8 ชนิด ได้แก่ ไทสยาม, ไทลาว,

ไทสุ, ไทสาละวิน, ไทเมหาหรือไทหลวง (ไทใหญ่หรือเงี้ยว), ขานคำตี้, ไทเขมหรือไท

จีน, และไทมอหรือไทม่วง

¹ เรืองเดช ปิ่นเขียนจัดพิมพ์ ๒๕. หน้า 3

² วินัย พงศ์ศรีเพียร "บรรพบุรุษไทยมาจากไหน : ข้อวินิจฉัยบางประการเกี่ยวกับคติความเชื่อของคนไทยสมัยปัจจุบันที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทยสมัย

โบราณ และปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์" รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับที่ 5 มิถุนายน 2525 สมาคมประวัติศาสตร์จัดพิมพ์ หน้า 7

³ สจวน ไรตัสซาร์ดน์ ไทยขวน หน้า 5-9 (อ้างอิงจาก William Clifton Dodd The Tai Race)

⁴ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พงศาวดารไทใหญ่ เล่ม 1 หน้า 4-5

ส่งท้าย

พระยาอนุমানราชชน¹ ได้กล่าวถึง ชนชาติไทที่ใช้ภาษาไทยไว้ว่า มี “ไทจีน” อยู่ในประเทศจีน “ไทพม่า” หรือ “ไทตะวันตกอยู่ในพม่า” “ไทตะวันออก” อยู่ในประเทศเวียดนามและ “ไทกลาง” ซึ่งอยู่แถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาในประเทศไทย

ข้อมูลที่ว่า ผู้คนเผ่าไทที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศจีน หรือกลุ่มที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย กลุ่มไทในรัฐฉานซึ่งอยู่ตอนเหนือของพม่า กลุ่มไทอีกหลายกลุ่มที่อยู่ด้านทิศตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงฮานอยประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และไทยในประเทศไทยยังคงพูดจากันรู้เรื่องด้วยภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกันนั้น อาจไม่จำเป็นที่จะต้องอพยพมาจากแหล่งเดียวกัน แต่อาจเป็นไปได้ว่า คนในดินแดนดังกล่าวนั้นเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน แต่อยู่กระจัดกระจายในแนวกว้างตั้งแต่ตอนใต้ของจีน มาถึงตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มี ลาว เวียดนาม ไทย กระทั่งจรดไปถึงภาคตะวันออก ซึ่งนักสำรวจชาวอังกฤษ ได้เสนอรายงานว่า พบคนเผ่าไทในแถบบริเวณตั้งแต่เมืองกวางตุ้ง ภาคใต้ของจีนตลอดไปจนถึงเมืองมณฑลยฺ

อย่างไรก็ดีการศึกษาในเชิงสืบค้นเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ไต นั้น มีมิติและมุมมองที่ลงรอยกันบางเรื่องหรือขัดแย้งกัน ในอีกหลายเรื่อง เมื่อได้ศึกษาค้นพบข้อมูลใหม่ก็มักจะหยิบยกขึ้นมา กล่าวขานกันอยู่เสมอ จากนักวิชาการต่างสาขาวิชา แม้จะมีข้อสรุปร่วมกันได้บ้าง จากข้อมูลที่สัมผัสในภาคสนาม ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทุกประเด็น

ความจริงเกี่ยวกับข้อมูลทางภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ไต เกือบทุกพื้นที่ ยังคงสืบสานมรดกไว้ได้อย่างมั่นคง แต่เมื่อช่วงเวลาเปลี่ยนไป ถ้อยคำ ภาษา ตลอดจนสำเนียงในการติดต่อสื่อสารที่กลุ่มคนไทในภูมิภาคหนึ่งใช้ อาจมิใช่เป็นภาษาพูดที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่นใช้ เสียทั้งหมด คงต้องปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคม ที่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางการเมือง การปกครอง และความมั่นคงของชาติที่ครอบงำอยู่ และนับวันยังจะถอยห่างไปทุกขณะ

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาในประเพณีพิธีกรรมและศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรมการแต่งกาย ก็คงด้านกระแสได้ยาก อีกไม่กี่ชั่วอายุก็คงกลืนกลายผสมผสานไปกับประชากรส่วนใหญ่ของกลุ่มประชากรที่เป็นเจ้าของประเทศ แม้จะเหลืออยู่บ้างก็เป็นเพียงความทรงจำบันทึกในเอกสาร ใบลาน สมุดข่อย และภาพในอดีต

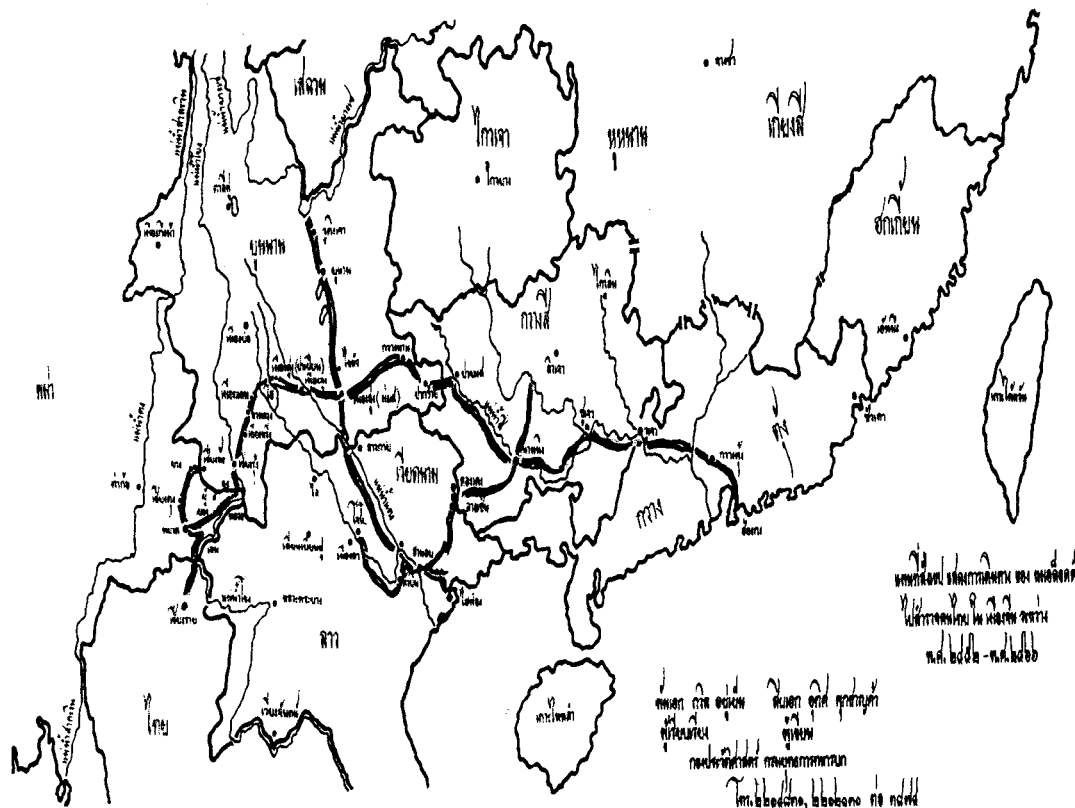
จากข้อมูลเบื้องต้นในจดหมายเหตุของหมอดือดค์ ได้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจัง มีนักวิชาการหลายรายลงภาคสนามเก็บข้อมูล มีการเสนองานเขียนหลากหลายรูปแบบ

¹ พระยาอนุমানราชชน นิกุลดิศาสตร์ ภาค 1 หน้า 97

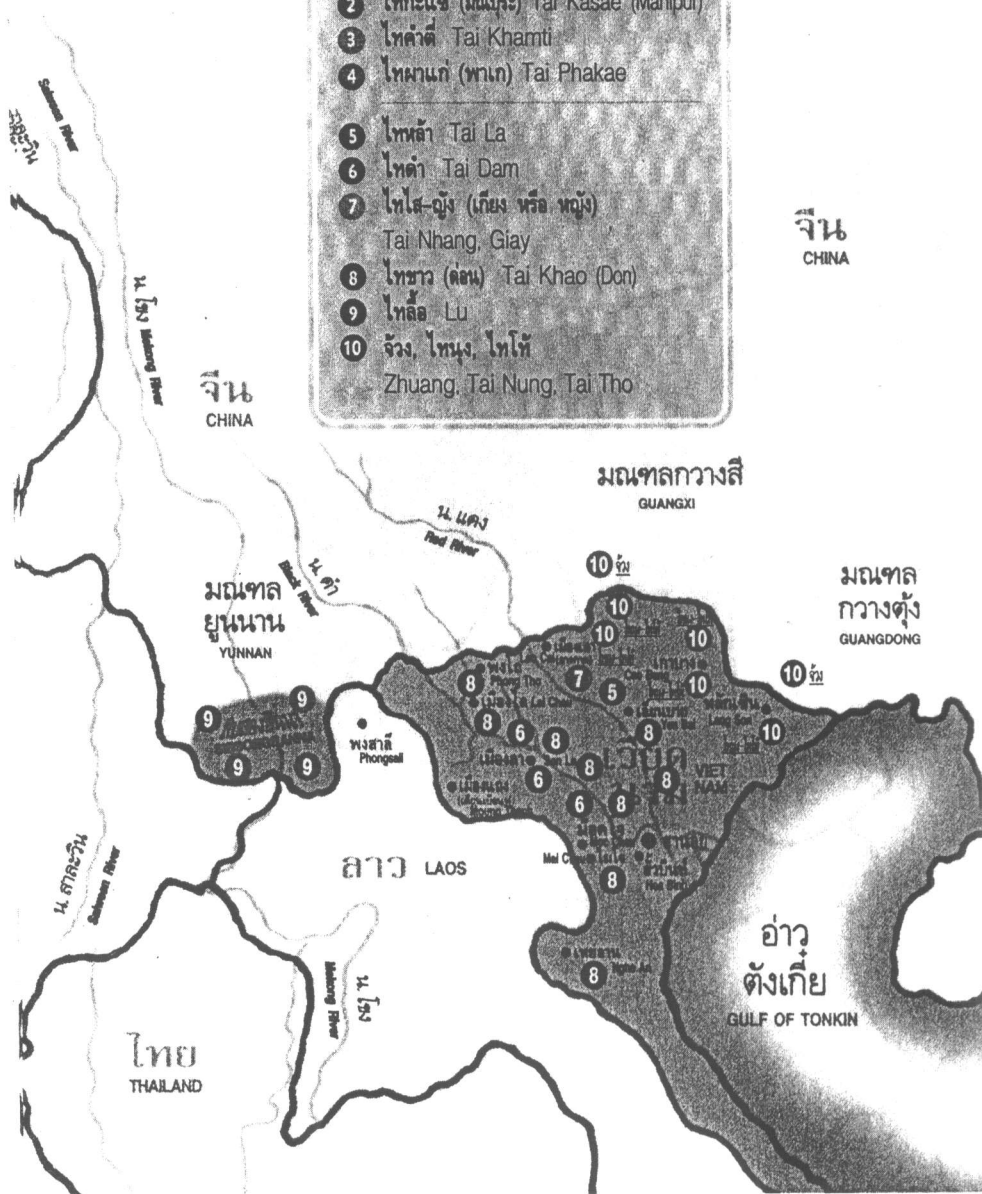
ทั้งงานวิจัย หนังสือ สารคดี และบทความต่าง ๆ เช่น บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, สังข์ พันธ์ไทย, กรุณา- เรือง
อุไร กุศลาลัย, บรรจบ พันธุเมธา, ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ศรีศักร วัลลิโภดม, สุจิตต์ วงษ์เทศ, ชาญวิทย์
เกษตรศิริ, นงนุช จันทราภัย, สุมิตร ปิติพัฒน์, เรณู รัชกาลิณี, เรณู อรรถาเมศร์, วิไลวรรณ ขนิษฐา
นันท์, ปรีดา เต๋อมั่น, กอนนัตถกุล, เสมอใจ พูลสุวรรณ, ปราณี วงษ์เทศ, ยศ สันตสมบัติ, ชลธิรา
สัตยาวัฒนา, รัตนพร เศรษฐกุล, รณิ เลิศล้อมไธ, สมพงษ์ วิทศักดิ์พันธุ์, ธีรภาพ โลหิตกุล เป็นต้น

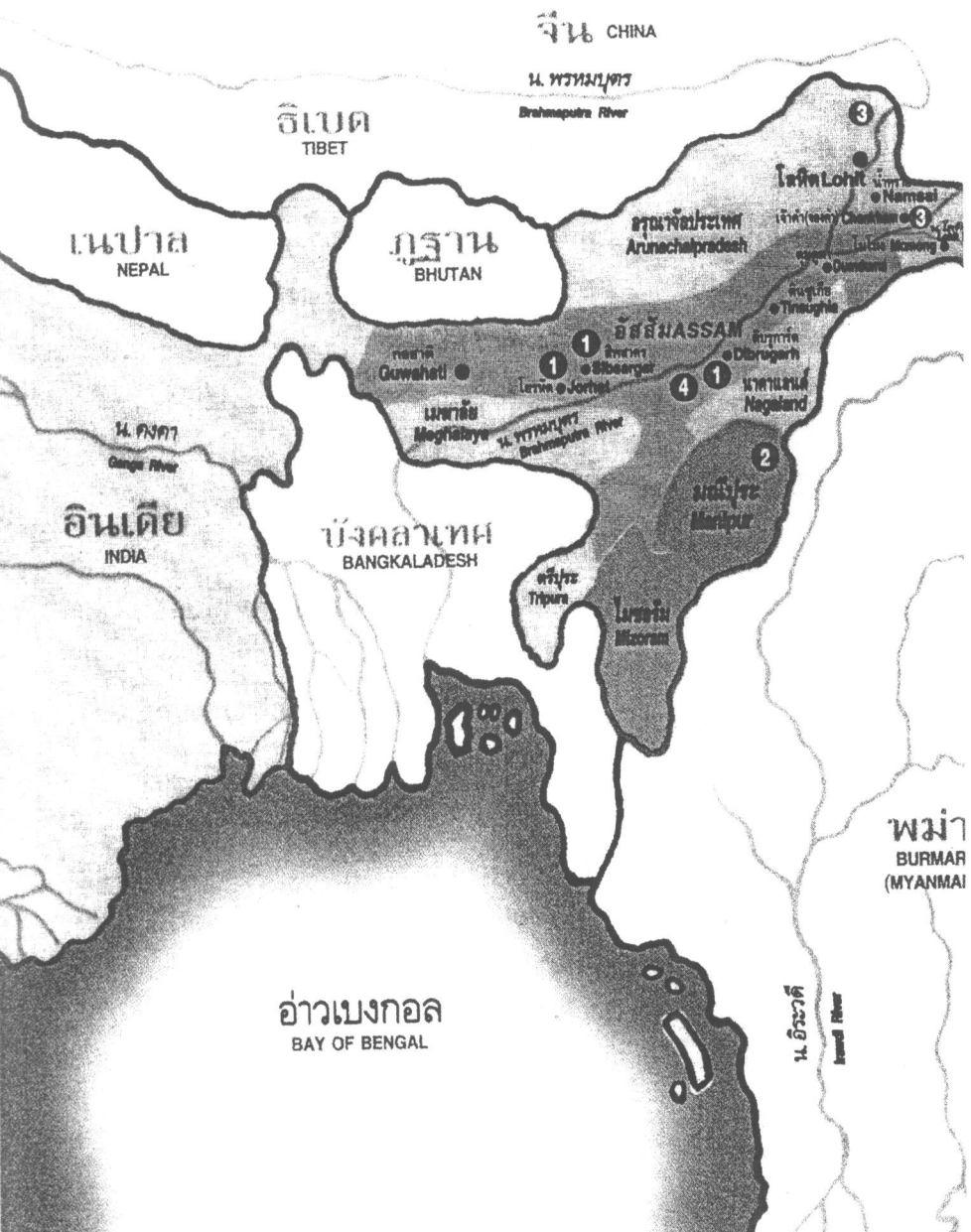
อย่างไรก็ตามคนไทยทุกคนต่างมีความภาคภูมิใจที่ได้ทราบข้อมูล ประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ตลอดจนข้อเท็จจริงว่า ชนเผ่าไท-ไต นั้น ไม่ใช่เป็นเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ระดับบนแผนที่โลก หากแต่
เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ที่เจริญรุ่งเรืองมาหลายยุคสมัยแล้ว

จากข้อมูลและเหตุผลที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นเป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นว่า “จดหมายเหตุของหมอดือดด์”
เมื่อศตวรรษที่แล้ว คนไทยต่างได้รับรู้อย่างกว้างขวางมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูล
รายละเอียดในเรื่อง “คนไทยในสิบสองปันนา” ที่บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้ดำเนินรอยตามหมอดือดด์ ลง
ภาคสนามเก็บบันทึกข้อมูลรายละเอียดไว้ได้พร้อมทั้งภาพประกอบเมื่อราวปี 2494 – 2497 สังข์ พันธ์
ไทย ก็ลงภาคสนามพบปะกับพี่น้องไทอาหมในอินเดียในปี พ.ศ. 2497 – 2498 เขียนเรื่อง “เยี่ยมไท
อาหม สายเลือดของเรา” โดยใช้นามปากกาว่า “สารนาถ” บรรจบ พันธุเมธา เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้เสี่ยงภัย
มุ่งมั่นไปสอบคำไทยเริ่มจากแคว้นอัสสัมในอินเดียตั้งแต่ปี 2498 และต่อเนื่องไปถึงรัฐฉานในพม่าในปี
พ.ศ. 2499 จนกลับมาเขียน “กาเลหม่านไต” และ “ไปสอบคำไทย” ย่อมเป็นหลักฐานชัดเจนจนถึงทุก
วันนี้

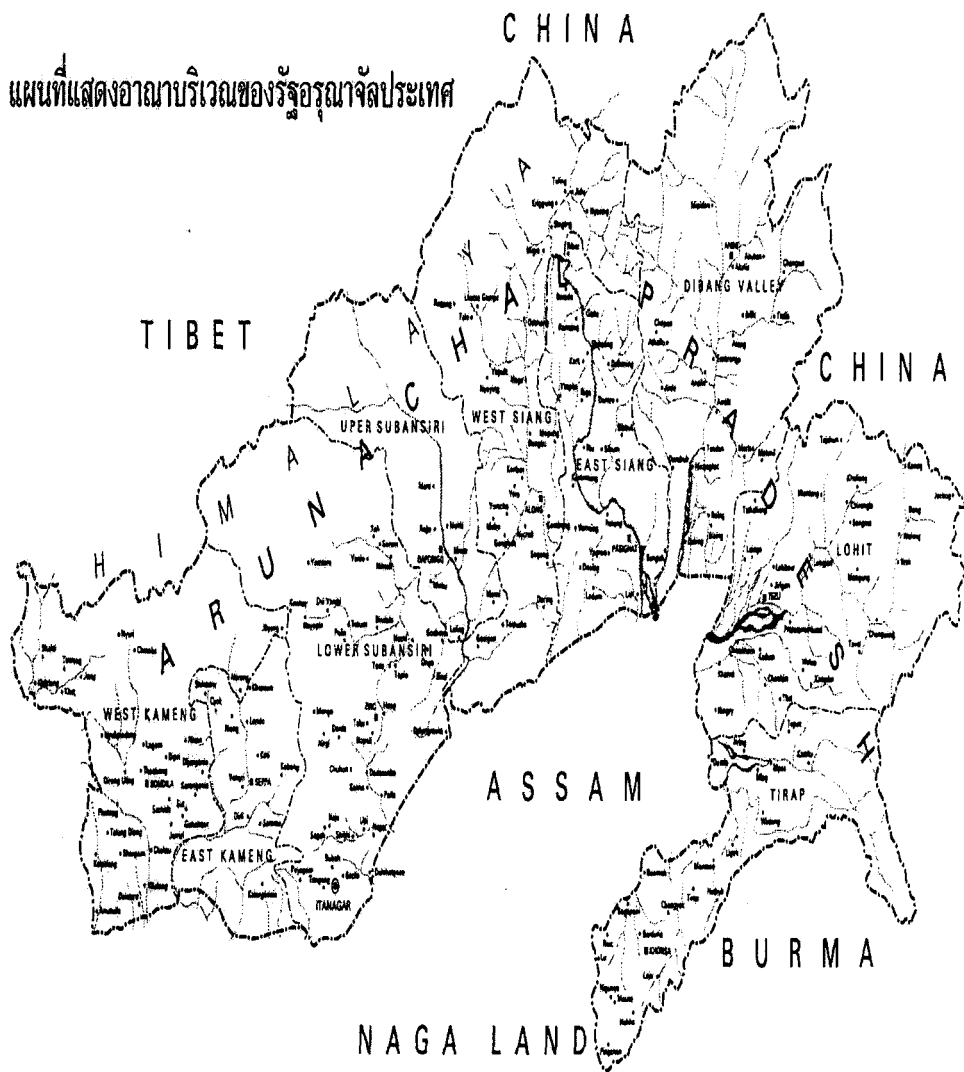

- ๑ ไทอาหม Tai Ahom
 - ๒ ไทกะแซ (มณีปุระ) Tai Kasae (Manipur)
 - ๓ ไทคำตี้ Tai Khamti
 - ๔ ไทผานกั (พทก) Tai Phakae
-
- ๕ ไทหล้า Tai La
 - ๖ ไทดำ Tai Dam
 - ๗ ไทใส-อู้ง (เกียง หรือ หลู้ง)
Tai Nhang, Giay
 - ๘ ไทขาว (ดอน) Tai Khao (Don)
 - ๙ ไทลื้อ Lu
 - ๑๐ จ้วง, ไทนง, ไทโห้
Zhuang, Tai Nung, Tai Tho

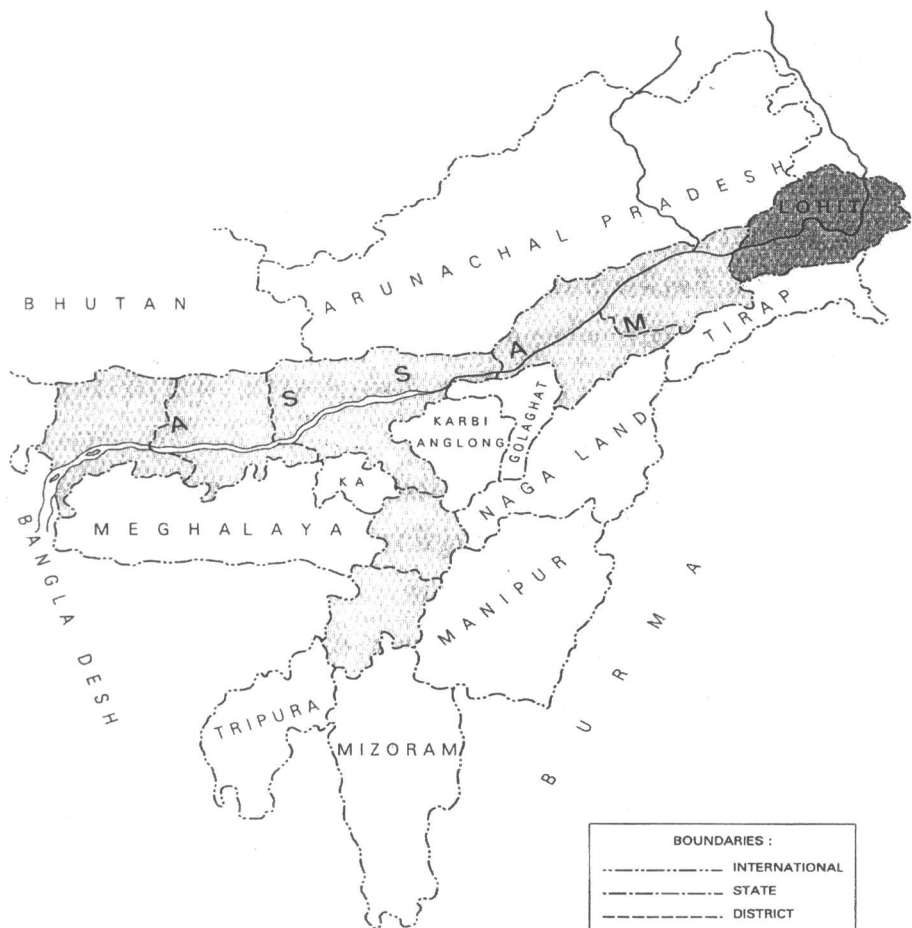

แผนที่แสดงอาณาบริเวณของรัฐอรุณาจัลประเทศ

แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อระหว่างเมืองโลहितกับรัฐอัสสัม

บรรณานุกรม

- กาญจณี ละอองศรี “ถิ่นกำเนิดของไทย พรมแดนแห่งความรู้”. วารสารธรรมศาสตร์. ปีที่ 10 เล่มที่ 2 มิถุนายน 2542 (อ้างอิงมาจาก Holt S Hallett “An Historical Sketch of the Shans.” Amongst The Shans).
- กาญญา ลีลาสัย “ประวัติศาสตร์ชนชาติไทย” กรุงเทพฯ : สถาบันวิสิทธรศน์, 2544.
- โกษากรวิจารณ์ พระยา (ประกาศิร นามแฝง). วิเคราะห์เรื่องเมืองไทยเดิม. ธนบุรี : สำนักพิมพ์ เจริญสิน, 2511.
- _____. วิเคราะห์เรื่องเมืองไทยเดิม “บทวิเคราะห์ถิ่นไทยเมืองเก่าและสืบหาสยาม” วารสาร ศิลปากร ปีที่ 1 เล่ม 4 2491 หน้า 59-63 และ “บันทึกเรื่องสืบหาสยาม” วารสารศิลปากร ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 หน้า 42-54 ปีที่ 2 เล่ม 2 หน้า 54-63 ปีที่ 2 เล่ม 3 หน้า 78-84.
- ขจร สุขพานิช. ถิ่นกำเนิดและแนวอพยพของเผ่าไทย. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช ภาควิชาประวัติศาสตร์ มศว. ประสานมิตร, 2521.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. , คำนำใน ไทย โดย หลวงนิพนธ์นิติสรส์ (ฮวดหลี่ หุดะโกวิท) เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพัน วรรณเมธี ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 5 มกราคม 251
- จากงกิจ. ชนชาติไทยในประเทศจีน. เฉลิมนิจ และกั้วจี ชูเตียน (ปักกิ่ง) ร่วมมือกันจัดพิมพ์โฆษณา, 2530
- จากหานาน. คำห่อเมืองโบราณมหัศจรรย์. ประดิษฐ์ รตะพน (แปล). สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2537
- จิตร บัวนุศย์. เสรีภาพในการศึกษา: บทนำ. พิมพ์โรเนียว, 2515.
- จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอมและลักษณะทางสังคมชื่อชนชาติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ โครงการตำรา. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519.
- จุลจักรพงศ์ พระองค์เจ้า. เจ้าชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2 พระนคร : คลังวิทยา, 2505.
- เจีย แยนจอง “ศึกษาแหล่งกำเนิดของคนไทยจากจารึกสุโขทัย” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 มีนาคม 2527.
- _____. “ชนเผ่าตระกูลไทยในประเทศจีน” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ธันวาคม 2530.
- เจีย แยนจอง (บรรยาย) (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เก็บความ) “ตระกูลไทได้แม่น้ำแยงซีในอดีต” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. ธันวาคม 2530
- _____. เจ้าฟ้าแสนหวี ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ (พื้นที่ไทยตอนกลาง) นันทสิงห์ เรียบเรียง สมปอง ไตคุมแก่น และฉัตรทิพย์ นาถสุภา (แปล) กองทุนสนับสนุนการวิจัย จัดพิมพ์, 2543
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา.และคณะ. เมืองนูนสุนคำ. สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2534
- _____. ประวัติศาสตร์สังคมกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท. บทปาฐกถา “สิรินธร” ครั้งที่ 21 วันศุกร์

ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชิน อยู่ดี. “มุลกำเนิดของไทย” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. ธันวาคม 2530.

ฉัษชา เลหาศรินาถ. สิบสองปันนา : รัฐจาริต สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2541
ฉัฎฐภัทร จันทวิช. “ถิ่นกำเนิดและแนวอพยพของไทย” ศิลปการ. ปีที่ 24 เล่มที่ 1 มีนาคม 2523
(อ้างอิงมาจาก Li Fu-Yi The History of Lehi)

คาราวัลย์ เกษทอง พบขุนวิจิตรมาตรา. ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 2523.

คำรณราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา แสดงบรรยายพงศาวดารสยามในประชุม
ปาฐกถา. โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, 2519.

_____ .ตำนานพุทธเจดีย์สยาม. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2469.

เคชา เตียงเกตุ (บรรณาธิการ). ตำนานคนไต. มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536

เคโซ สวนานนท์. “ไปเที่ยวเมืองแส” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 2523.

ถ่องแท้ รัตนาสันต์ และอุดม ประมวลวิทย์. ประวัติการต่อสู้ของบรรพบุรุษไทย. คลังวิทยา, 2506.

ทองแถม นาถจำนง. “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชนชาติไทในจีน” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ.

ธันวาคม 2530.

_____ . “สนใจเรื่อง จ้วง กันหน่อยดีไหม” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2530.

_____ . “มโหระทึก จากหลักฐานทางจีน” วารสารเมืองโบราณ. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2532

ทักษิณ อินทโยธา. “แย้งข้อสรุปของคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยที่ว่า เสียน ในเอกสาร

ราชวงศ์หยวนหมายถึงสุโขทัย” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2530.

ธิดา สารยา. “น่านเจ้าโดยสังเขป” วารสารเมืองโบราณ. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2532

_____ . กว่าจะเป็นคนไทย. สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, 2531

_____ . รัฐโบราณในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กำเนิดและพัฒนาการ. เมืองโบราณ, 2537

นราธิปประพันธ์พงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. พงศาวดารไทยใหญ่เล่ม 1. พระนคร : คุรุสภา,
2505.

นิพนธ์นิติสรณ์ หลวง (ฮวดหลี หุดะโกวิท แปล) ชนชาติไทย. พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิง

ศพ นายสุเทิน บุณนาค พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทท่าพระจันทร์, 2511.

บรรจบ พันธุเมธา. กาเลหม่านไต. กรุงเทพฯ, 2526.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. “ละว้าชนชาติกลุ่มน้อย” ไทยรัฐ. 5 มีนาคม 2531.

_____ . ไทยสิบสองปันนา เล่ม 1. สำนักพิมพ์สยาม. พิมพ์ครั้งที่สาม, 2547.

_____ . ไทยสิบสองปันนา เล่ม 2. สำนักพิมพ์สยาม. พิมพ์ครั้งที่สอง, 2547.

บุญยงค์ ตามไท. “คนไทยมาจากไหนกันแน่” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 กุมภาพันธ์ 2527.

บุญยงค์ เกศเทศ. ประเพณีและความเชื่อของชนเผ่าไท-คำตี้ เอกสารประกอบการประชุมทาง

วิชาการ เรื่อง “คติชนเผ่าไท” สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 26-27 มิถุนายน 2532 (เอกสารประกอบหมายเลข 3/2532)

บุญยงค์ เกศเทศ. ร้อยขุนเขาเผ่าไทในเวียดนาม. สำนักพิมพ์หลักพิมพ์, 2549

_____. สืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ – ไท สายใยจิตวิญญาณ “ลุ่มน้ำพรหมบุตร”.

กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, 2546.

_____. สืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ – ไท สายใยจิตวิญญาณ “ลุ่มน้ำคำ – แดง”. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, 2546.

_____. เสาลุ่มน้ำโหดเลียบชีวิตไท - คำตี้. กรุงเทพฯ : ชนนิยม, 2546.

_____. เจริญผ่านกาลาปลายฟ้าหิมาลัย. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2547.

_____. อรุณรุ่งฟ้า”ฉาน” เล่าตำนานคนไท. สำนักพิมพ์หลักพิมพ์ พ.ศ. 2548

_____. คนไทในชมพูทวีป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หลักพิมพ์ 2549

_____. ไทแควมของ. สำนักพิมพ์หลักพิมพ์ พ.ศ. 2549

ประชากรกิจกรจักร พระยา. พงศาวดารโยนก. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2507.

ประเวศ วะสี. โลกจิตวิทยา. สโมสรนักศึกษาแพทย์ศิริราช. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2511.

ประเสริฐ ณ นคร. “ประวัติศาสตร์สมัยก่อนไทยเข้ามาในเอเชียอาคเนย์” ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. ธันวาคม 2530.

_____. “ถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าไทย” เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง “คติชนเผ่าไท” สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 26-27 มิถุนายน 2532 (เอกสารหมายเลข 3/2532).

ปราณี วงษ์เทศ. สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์. ศิลปวัฒนธรรม, 2543

ปรีดี พนมยงค์. ความเป็นมาของชื่อประเทศสยามกับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สันติธรรม เคล็ดไทย, 2528.

ภักทียา อิมเรวัต. ประวัติศาสตร์สิบสองจุไท. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระ. เทียบเมืองพระร่วง. พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระสุทธิ อรรถดณมุนตรี, 18 มีนาคม 2521.

รอง สยามานนท์. “ถิ่นกำเนิดในประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย” ป.อ.บ. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 2521. เรื่อง เศษ ปิ่นเขื่อนขันธ์. ภาษาถิ่นตระกูลไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

ลิขิต สุนตระกูล. ประวัติการสัมพันธ์ระหว่างชาติไทยกับชาติจีน. โรงพิมพ์ไทยสว่าง, 2513

วชิรญาณวโรส สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. พงศาวดารสยาม. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน

พระราชทานเพลิงศพพระราชวิริการ ณ เมรุวัดม่วยต่อ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 มีนาคม 2511.

วิจิตรมาตรา ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์). **หลักไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2506.

วิจิตรวาทการ หลวง. **งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย**. พิมพ์เป็นบรรณาการเนื่องในงานฉาบฉวยกิจศพ นางยี่สุน์ ภิระวัฒน์. พระนคร : พระมหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2512.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. “บรรพบุรุษไทยมาจากไหน : ข้อวินิจฉัย บางประการเกี่ยวกับคติความเชื่อของคนไทยสมัยปัจจุบันที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทยสมัยโบราณ และปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์” สมาคมประวัติศาสตร์จัดพิมพ์ **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 5 มิถุนายน 2525.

ศิริวัฒนาอาหาร, ขุน **เมืองทองหรือสุวรรณภูมิ**. โรงพิมพ์ทรงธรรม, 2479.

ศรีศักร วัลลิโภดม. “น่านเจ้า – ดาลี หรือน่านเจ้า – สุโขทัย ปัญหาเรื่องคนไทยมาจากไหน” **วารสารเมืองโบราณ** ปีที่ 15 ฉบับที่ 12 เมษายน – มิถุนายน 2532

_____. **แอ่งอารยธรรมอีสาน : แฉหลักฐานโบราณคดี พลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ไทย**. สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งที่ 4 2546

ศรีศักร วัลลิโภดม และปราณี วงษ์เทศ. **อ่าว : พื้นท้องแผ่นดินเก่าแก่ที่สุด**. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2536

สงวน โชติสุวรรณ์. **ไทยยวน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2512.

สม พ่วงภักดี(ส.ธรรมภักดี). **พงศาวดารชาติไทย**. สำนักงาน ส.ธรรมภักดี, 2496

สุจิตต์ วงษ์เทศ. “ศิลปวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของผู้คนในตระกูลไทย-ลาว กลุ่มต่างๆ”

ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. ธันวาคม 2530.

_____. **คนไทยอยู่ที่ไหนบ้าง ?**. ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2530

_____. **ชาติพันธุ์สุวรรณภูมิบรรพชนคนไทยในอุษาคเนย์**. สำนักพิมพ์มติชน, 2547

_____. **อ่าวเครือญาติตระกูลไทยผู้ยิ่งใหญ่และเก่าแก่ที่สุดคนไทยอยู่ที่นั่นที่อุษาคเนย์**. สำนักพิมพ์มติชน 2537

สุชาติ ภูมิบริรักษ์. **สืบประวัติศาสตร์ไทย น่านเจ้าอาณาจักรของใคร?** . สำนักพิมพ์วรรณกรรมเพื่อชีวิต 2535

สุภัทราดิศ ดิศกุล. มจ. **ผลงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี 5 (3) : กันยายน 2514**.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (แปล). “**เวทีความรู้และประวัติศาสตร์ปัจจุบัน : ความเป็นมาของคนไทย**”

เอกสารหมายเลข 9 **การประชุมสัมมนาของสมาคมประวัติศาสตร์**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

หวง สู้ย ขุน. “**การค้นคว้าเกี่ยวกับอาณาจักร สยาม-ไต โบราณ**” **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 9 กุมภาพันธ์ 2530.

อนุমানราชชน พระยา. **นิรุกติศาสตร์ภาค 1**. ราชบัณฑิตยสถาน, 2499.

- _____. **เรื่องของชาติไทย**. กระทรวงมหาดไทยพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทพระยาวิชิตวงศวิไลไกร, กรมศิลปากร, 2497.
- อ.ส.(แปล)ไทย. อนุสรณ์งานศพ พ.ต.หลวงสมรฤทธการ(ฉัตร สัตยมานะ)และนางวงษ์ อรัญชนะนันท์ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 18 มกราคม 2503 โรงพิมพ์พระพรหม ธนบุรี, 2503
- Aymonier Etienne *Le Siam Ancient Journal Asiatique*, Mars-April 1903.
- Chamberlain James R. "The Origin of the Southwestern Tai," *Bulletin des Amis du Royaume Lao*. 7-8 : 223-243, 1972.
- _____. "A new Look at the History and Classification of the Tai Languages" in Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain, (eds) *Studies in Tai Linguistics in Honour of William J. Gedney*. Bangkok Central Institute of English Language, Office of State University, 1975.
- Coedes George, *The Indianized States of Southeast Asia*, edited by Walter F. Vella, and translated by Susan Brown Cowing Honolulu : University Press of Hawaii 1968.
- Dodd, William Clifton. *The Tai Race. : The Elder Brother of the Chinese* : Torch Press, 1923.
- Finot Louis *note de Archeologic cambodien* Bulletin de la Commission Archeologique Indochinoise. BEFEO XVII. 5.1-218, 1917.
- G.H. LUCE : "The Early Syam in Burmas History" *Journal of the Siam-Society*, 46,2 : 123-213, 1958, A Supplement", Jss< 47, 1 : 59 (1959).
- Holt S. Hallet *A Thousand Miles on Elephant in the Shan States*. London : William Blackwood and son 1890.
- Mote, F.W. "Problems of Thai Prehistory" **สังคม ศาสตรปริทัศน์**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2, 2507
- P. Gogoi "Tai : Their Origin and Branches" *The Tai And Tai Kingdoms*. Gauhati Publication Board 1976.
- Sao Saimong Mangrai. *The Shan States and British Anexation Data* Paper Number 57, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University, New York, 1965.
- Wolfram Eberhard *A History of China* California, Los Angeles, University of California press, 1977.

กำหนดการสัมมนา
ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
วันพฤหัสบดีที่ 26-ศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552
ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

วันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552

08.00-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-09.15 น. กล่าวต้อนรับโดย ผศ.ดร.มานพ ภาสศิริวิธร
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

09.15-09.30 น. เปิดการสัมมนา โดย คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

09.30-10.00 น. รับประทานอาหารว่าง

10.00-12.00 น. อภิปราย **“ไฟฟ้า : วิกฤตของไทยกับโอกาสของเรา”**
นาวาเอกดร.สมัย ใจอินทร์ รศ.ดร.สุวิทย์ เกาหศิริวงศ์
ดร.ปิยะสวัสดิ์ อัมระนันทน์ รศ.ดร.กัมปนาท ภัคติกุล
คุณสุพจน์ นิลอุบล ดำเนินการอภิปราย

12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.00-15.00 น. แบ่งห้องสัมมนา

ห้องที่ 1 **“ชาติพันธุ์ สันติภาพ ลุ่มน้ำโขง”**

ดร.ทรงวิทย์ เข้มมสกุล คุณภานุ แสงเทียนหยด

คุณชี แซ่ลี รศ.ดร.มาฆะชิตตะสังคะ ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 2 **“ประชุมประจำปีสมาคมจดหมายเหตุไทย”**
ประชุมสมาชิก และรายงานผลการดำเนินงาน โดย
นายกสมาคมจดหมายเหตุไทย

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

วาระที่ 2 เรื่องสืบเนื่อง

2.1. รับรองสมาชิก

2.2. รายงานสถานะการเงิน

วาระที่ 3 เรื่องอื่นๆ

อภิปราย **“จดหมายเหตุภาพสามเหลี่ยมทองคำ”**

โดย อ.ชนินทร์ แจ่มจิต

รศ.ดร.สมสรวง พฤติกุลดำเนินรายการ

พิธีกรประจำห้อง คุณวนิดา จันทนทัศน์

ห้องที่ 3 **“บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กับ 30 ชาติในเชียงราย”**

ศ.สวัสดิ์ อ่องสกุล อ.อรรถภาค เล้าจินตนาศรี

รศ.ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล

ผศ.อดิศร สักดิ์สูง ดำเนินการอภิปราย
ห้องที่ 4 “การค้าขายแดนเมืองใหม่ๆ”

อ.เอกกมล สายจันทร์ อ.อัศรพงษ์ คำคุณ
อ.พัฒนา สิทธิสมบัติ อ.พิทยา พุสสาย ดำเนิน
การอภิปราย

15.00-15.30 น.

รับประทานอาหารว่าง

15.30-17.30 น.

แบ่งห้องสัมมนา

ห้องที่ 1 “**จุดหมายเหตุหมอคอคค้ ในความรับรู้
ของไทย**”

ดร.บุญยงค์ เกศเทศ คุณทองแถม นาถจำนง
คุณธงชัย สิทธิพรสวรรค์ ผศ.กาญจน์ ละออง
ศรี ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 2 “**รัฐชาติสยามประเทศไทยกับการรวม
ล้านนา**”

รศ.ดร.อรรถจักร สัตยานุรักษ์ อ.จิราชาติ สัน
ติยะศ อ.ชัยพงษ์ ลำเนียง ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์
เชษฐพัฒน์อนิข ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 3 “**ฮ่อ-พ่อค้าในโลกเก่า ชนกลุ่มน้อยใน
โลกใหม่**”

ดร.พันทวีมาไพโรจน์ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ
อ.นพ.อนุชาติ มานะสารวุฒิ ผศ.ดร.สุชาติ
เศรษฐมาลี ดำเนินการอภิปราย

วันศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552

08.00-10.00 น.

แบ่งห้องสัมมนา

ห้อง 1 “**จุดหมายเหตุปราสาทเขาพระวิหาร กับ
การเมืองสยามประเทศไทย-กัมพูชา**”

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อ.พนัส ทัศนียานนท์
ผศ.ดร.ธีรศักดิ์เพชรเลิศอนันต์ รศ.ดร.พิภพ
อุตร ดร.ศรีประภา เพ็ชรมิศรี ผู้ดำเนินอภิ
ปราย

ห้องที่ 2 “**สื่อในลุ่มน้ำโขง : ความรับผิดชอบ-
จริยธรรม-ประชาธิปไตย**”

คุณภัทวดีวีระภาสพงษ์ คุณสุภัตราภูมิประภาส
คุณศรีสุวรรณ วรรณ ขวขจร รศ.อุบลรัตน์ ศิริยุว
ศักดิ์ คุณกรรณิกา ชีวภักดี ดำเนินการอภิปราย

- 10.00-10.30 น. รับประทานอาหารว่าง
- 10.30-12.30 น. แบ่งห้องสัมมนา
- ห้องที่ 1 “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามเหลี่ยมทองคำ”
 รศ.พลอยศรี ปรานานนท์ คุณอภิรักษ์ บัณฑิตคุณธิ
 คุณธีรภาพ โลหิตกุล คุณสุเจน กรรพฤทธิ์
 ผศ.ดร.อรรจน์ บัณฑิต ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 2 “จุดหมายเหตุศรัทธาไทยเดิม (เชียงตุง)”
 พอ.เจ้าวรจักร ณ เชียงตุง เจ้าอรรณ ไชย
 เจ้าโสภณทิ ศาสนาธิวิน LOOG HONG KHAM
 อ.สมชาติ ช่างสกุล ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 3 “มะเมียะกับเจ้าสุโขทัย : โรมิโงจูเลียตแห่งลุ่มน้ำสาละวิน”
 คุณอดิศักดิ์ ศรีสม รศ.จิรัจันทร ประทีปะเสน
 คุณองค์ บรรจุน
 อ.สมฤทธิ์ ลือชัย ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 4 “แม่น้ำกก-เลี้ยวถูก กับความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม”
 ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อ.ดร.ศานติ ภักดีคำ
 อ.อัศวพงษ์ คำคุณ
 รศ.ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ดำเนินการอภิปราย
- 12.30 น. ออกเดินทางภาคสนามสามเหลี่ยมทองคำ ลุ่มน้ำโขง
 (เฉพาะผู้ลงทะเบียนภาคสนามสามเหลี่ยมทองคำ ลุ่มน้ำโขง) พร้อมกันที่ ลอบบี้โรงแรมเวียงอินทร์
 บริการอาหารกลางวันบนรถ(อาหารกล่อง)
- 13.30 น. ภาคสนาม
- 17.00 น. เดินทางกลับเชียงราย
- 18.30 น. ถึงโรงแรม เวียงอินทร์ จ.เชียงราย โดยสวัสดิภาพ

พิธีกรตลอดงาน อ.สมฤทธิ์ ลือชัย

เลขที่คำขอ ที่ ๖/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

ได้ขออนุญาตจัดตั้ง มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๑. ส่งเสริมการจัดทำคำรภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
 ๒. เผยแพร่คำรของมูลนิธิในหมู่ผู้สนใจวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งราชอาณาจักร
 ๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และคำรขึ้นสูง และรวบรวมเอกสารทางวิชาการออกตีพิมพ์
 ๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 ๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและข้อบังคับของกรรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

Ch. 1

(นายวัชร เขี่ยมโชติ)

อธิบดีกรมการศาสนา

**รายนามคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2552**

(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดยนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ นายเสน่ห์ จามริก)

นายเสน่ห์ จามริก	ประธาน
นางเพ็ชรี สุมิตร	รองประธาน
นางสาวกุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ อารณีสวรรณ	กรรมการ
นายรังสรรค์ ณะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา สุจริตชนาวรักษ์	กรรมการ
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นางสาวศรีประภา เพชรมีศรี	กรรมการ
นายวิระ สมบูรณ์	กรรมการ
นายประจักษ์ ก้องกีรติ	กรรมการ
นายพิภพ อุดร	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์	กรรมการ
นางสาวสุกฤษณ์ เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	กรรมการ
	และผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ แวงหงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

นฤติ ปณฺณาสมา อมา
และอวสาน แสงตะวันยามเย็น

แม่น้ำโขง ณ นครพนม The Mekong River na Nakhon Phanom

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ | อัครพงษ์ คำคุณ บรรณาธิการ
Charnvit Kasetsiri | Akkharaphong Khamkhun Editor

รวมหนังสือทำมือชุด

เขาวพระวิหาร

Preah Vihear (Phra Viharn) Temple Series

1. ปราสาทเขาวพระวิหาร/Preah Vihear Temple

หลุมดำ-หีบพญนตร์-ลัทธิชาตินิยม-ประวัติศาสตร์แฝดเก่า-ตัดตอน-กับบ้านเมืองของเรา
ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ

2. กรณีปราสาทเขาวพระวิหารระหว่างไทย-กัมพูชา : เหยี่ยญคนละด้านของเงินคนละสกุล
พิภพ อุคร

3. ปราสาทเขาวพระวิหาร

กับคำเตือนของ “ปรีดี พนมยงค์” เรื่องการได้ดินแดนมาด้วยการใช้กำลัง
อึ้งรังค์ดี เพชรเลิศอนันต์

4. o สนธิสัญญาของพระพุทธเจ้าทลงกับฝรั่งเศส และปราสาทเขาวพระวิหารของกัมพูชา
o ว่าด้วย สนธิสัญญาและแผนที่ไทย (สยาม)-กัมพูชา : พรหมแดนความไม่รู้ของสื่อสาธารณะ
o เขาวพระวิหาร กับ นักวิชาการชายชาติและอาณาจักรแห่งความมืดบอดระหว่าง “มนุษยชาติ”
อัครพงษ์ คำคุณ

5. o คำพิพากษาคดีปราสาทเขาวพระวิหาร : มโนทัศน์ต่อพื้นที่ชายขอบ และข้อเสียเปรียบของไทย
o ความเป็นลาวและเขมรในวัฒนธรรมไทย
พวงทอง ภาวิครพันธ์

6. โปรดให้รื้อปราสาทขอม จากพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4
ฉบัปเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค)

7. ปราสาทพระวิหาร : “เลียมเรียบ” ในเวทีสากล
สมโชติ อ่องสกุล

8. วิถีติ ปราสาทเขาวพระวิหาร รายการกรองสถานการณ์ NBT พุ่ที่ 9 กรกฎาคม 2551
ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ | สุระชาติ บำรุงสุข | อติศักดิ์ ศรีสม

9. วิถีติ ประวัติศาสตร์นอกตำรา จากสยามเป็นไทย : นามนั้นสำคัญมากจะนี้หรือ?
เลนห์ จามริก | สุลักษณ์ ศิวรักษ์ | ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ | สมฤทธิ ลือชัย |
อติศักดิ์ ศรีสม | เบิร์ด อาย วิว

250.-

สยาม SIAM

ประเทศของเราวมเลือดเนื้อชาติเชื้อ

ไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จื๊ว
แคะ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหลำ จาม ชวา มลายู ซาไก
มอแกน ทมิฬ ปาทาน ซิกข์ เปอร์เซีย อาหรับ ส่อ พวน
ไทดำ ผู้ไท ชิ่น ยอง ไส้ เวียดนาม ลัวะ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง
ปะหล่อง มูเซอ อะข่า กำมู มลาบรี ของ บรู ญัฮกุร
ฝรั่ง (ชาติต่างๆ) แขก (ชาติต่างๆ) ลูกผสม/ลูกครึ่งต่างๆ
อีกมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ฯลฯ

A Modern Nation

www.petitiononline.com/SIAM2008/petition.html

www.petitiononline.com/siam2007/petition.html